

ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΓΕ.Λ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ:

«Τα φύλα στη Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία»

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΕΣ/ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

Γεώργιος Θώδης, φιλόλογος
Ειρήνη Αρναούτη, καθηγήτρια Αγγλικών

ΣΤΟΧΟΙ ΔΡΑΣΗΣ:

Να ερμηνεύσουν οι μαθητές τα προτεινόμενα κείμενα με βάση το χώρο, το χρόνο, την ιδεολογία της εποχής και του συγγραφέα, αλλά και τον αφηγητή.

Να συγκρίνουν κείμενα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας, να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές στο χειρισμό του θέματος, έχοντας ως άξονες παρατήρησης υποθέματα του κεντρικού θέματος και ως κριτήρια ερμηνείας το χώρο, το χρόνο, την ιδεολογία της εποχής και του συγγραφέα.

Να ανιχνεύσουν κοινωνικά στερεότυπα σε κάθε είδους κείμενο αλλά και να ελέγχουν αν το λογοτεχνικό κείμενο τα αναπαράγει ή τα αποτρέπει.

Να συνειδητοποιήσουν ότι οι ρόλοι και η εικόνα των φύλων καθορίζονται από το ιστορικό πλαίσιο.

Να κατανοήσουν ότι η ταυτότητα του φύλου κατασκευάζεται μέσα από τον λόγο διαφόρων κειμενικών ειδών.

Να διερευνήσουν τα κοινωνικά στερεότυπα περί φύλου και τις λογοτεχνικές εικόνες των ταυτοτήτων του.

Να συνδέσουν τις παραπάνω παρατηρήσεις τους από τα κείμενα με έργα άλλων τεχνών αλλά και με την εμπειρία τους από την καθημερινή ζωή.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ:

Η λογοτεχνία ως κοινωνικό και επικοινωνιακό φαινόμενο πραγματοποιείται σε τρεις φάσεις: στις φάσεις της παραγωγής, της διάθεσης και της κατανάλωσης του λογοτεχνικού προϊόντος. Η θεωρία της πρόσληψης εστιάζει περισσότερο το κριτικό της ενδιαφέρον στην τρίτη φάση καθώς αναφέρεται καθ' ολοκληρία σε μια στροφή γενική από το συγγραφέα και το έργο στο κείμενο και τον αναγνώστη. Σύμφωνα με έναν από τους κυριότερους εκπροσώπους της σύγχρονης ερμηνευτικής, τον Gadamer, ένα λογοτεχνικό έργο περνά από ένα πολιτισμικό πλαίσιο σε ένα άλλο και μπορεί να αποκτήσει νοήματα που δεν έχει προβλέψει ο συγγραφέας του. Άρα η κατανόηση ενός κειμένου είναι η συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων του, ένα είδος μετατροπής του, η οποία επιτυγχάνεται με τη «συγχώνευση των οριζόντων». Ο δικός μας ιστορικός ορίζοντας, δηλαδή, συγχωνεύεται με τον ιστορικό ορίζοντα του έργου.

Από την άλλη μεριά, η διακειμενικότητα που μεταθέτει το ζήτημα στο πεδίο της διαλογικότητας των κειμένων, γενικά, έχει οριστεί «ως η συγχρονική και διαχρονική σχέση συνύπαρξης και διαρκούς

επικοινωνίας ανάμεσα στα κείμενα, που διέπει τη δημιουργία μα και την ανάγνωσή τους». Ο Barthes χαρακτηρίζει τους ορίζοντες που ανοίγει ένα κείμενο προς τα άλλα ως «προοπτική φωνών», ενώ η Kristeva, η εισηγήτρια του όρου στη γραμματολογία, θεωρεί το κείμενο ως «μωσαϊκό παραθεμάτων». Το διακείμενο, κατά τον Riffaterre, είναι το σύνολο των κειμένων που βρίσκονται στη μνήμη μας κατά την ανάγνωση ενός έργου, καθώς και η συνειδητοποίηση των σχέσεων που υπάρχουν ανάμεσα σ' αυτό και σε άλλα που προηγήθηκαν ή ακολούθησαν. Κατά τον Todorov, «κάθε κείμενο είναι ένα παλίμψηστο», ενώ ο Genette ορίζει όλες τις σχέσεις του κειμένου με τα άλλα κείμενα ως υπερδιακειμενικότητα, όρο στον οποίο, εκτός των άλλων, συμπεριλαμβάνει και τον όρο μετακειμενικότητα.

Στην προτεινόμενη δράση επιχειρείται μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα κείμενα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας. Η επιλογή της μορφής και της μεθόδου διδασκαλίας σχετίζεται με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, καθώς και με τις ιδιαιτερότητες της διδακτικής ενότητας.

Ενότητες:

1. Κοινωνικά στερεότυπα (Social Stereotypes)
2. Γάμος (Marriage)
3. Φιλία (Friendship)
4. Έρωτας (Love)
5. Οικογένεια-Σχέσεις (Family relationships)

Οι μαθητές με ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας καλούνται να εντοπίσουν μέσα από τη συγκριτική εξέταση των προτεινόμενων κειμένων πώς διαμορφώθηκε στο πέρασμα του χρόνου στην Ελλάδα και στην Αγγλία η κοινωνική αντίληψη σχετικά με τα φύλα, να συνδέσουν αυτές τις αντιλήψεις με το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο εμφάνισης των συγκεκριμένων κειμένων, με έργα άλλων τεχνών αλλά και με την εμπειρία τους από τη σύγχρονη εποχή. Η λυτρωτική και μεταμορφωτική δύναμη του έρωτα, ο κοινωνικός ρόλος της γυναίκας, τα στερεότυπα που τον περιβάλλουν και οι σχέσεις των δυο φύλων στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εγγράφονται αυτά και η μετεξέλιξή τους στη σημερινή εποχή, αποτελούν τα βασικά θεματικά πεδία τα οποία προσεγγίζονται διακειμενικά και διαχρονικά με βάση τα εργαλεία που παρέχουν οι ΤΠΕ.

Theme: Social Stereotypes

DAVID COPPERFIELD (1850) by CHARLES DICKENS

(Mr. Steerforth, a rich and frivolous intimate friend of David Copperfield, met the poor orphan niece of David's governess. She was engaged to get married, but he seduced her and she ran away with him. Her uncle, who raised her and loved her more than his own life, decided to search for her wherever possible and bring her back. He just wanted to find her but not punish her. He had already forgiven her mistake. So, before setting out, he asked David to take him to Mrs. Steerforth's, the young man's mother's house, to have a talk with her.)

Mr. Peggotty had made a communication to me on the way to London for which I was not unprepared. It was that he purposed first seeing Mrs. Steerforth. As I felt bound to assist him in this, and also to mediate between them; with the view of sparing the mother's feelings as much as possible, I wrote to her that night. I told her as mildly as I could what his wrong was, and what my own share in his injury. I said he was a man in very common life, but of a most gentle and upright character; and that I ventured to express a hope that she would not refuse to see him in his heavy trouble. I mentioned two o'clock in the afternoon as the hour of our coming, and I sent the letter myself by the first coach in the morning.

At the appointed time, we stood at the door—the door of that house where I had been, a few days since, so happy: where my youthful confidence and warmth of heart had been yielded up so freely: which was closed against me henceforth: which was now a waste, a ruin.

No Littimer appeared. The pleasanter face which had replaced his, on the occasion of my last visit, answered to our summons, and went before us to the drawing-room. Mrs. Steerforth was sitting there. Rosa Dartle glided, as we went in, from another part of the room and stood behind her chair.

I saw, directly, in his mother's face, that she knew from himself what he had done. It was very pale; and bore the traces of deeper emotion than my letter alone, weakened by the doubts her fondness would have raised upon it, would have been likely to create. I thought her more like him than ever I had thought her; and I felt, rather than saw, that the resemblance was not lost on my companion.

She sat upright in her arm-chair, with a stately, immovable, passionless air, that it seemed as if nothing could disturb. She looked very steadfastly at Mr. Peggotty when he stood before her; and he looked quite as steadfastly at her. Rosa Dartle's keen glance comprehended all of us. For some moments not a word was spoken.

She motioned to Mr. Peggotty to be seated. He said, in a low voice, 'I shouldn't feel it nat'ral, ma'am, to sit down in this house. I'd sooner stand.' And this was succeeded by another silence, which she broke thus:

'I know, with deep regret, what has brought you here. What do you want of me? What do you ask me to do?'

He put his hat under his arm, and feeling in his breast for Emily's letter, took it out, unfolded it, and gave it to her. 'Please to read that, ma'am. That's my niece's hand!'

She read it, in the same stately and impassive way,—untouched by its contents, as far as I could see,—and returned it to him.

"Unless he brings me back a lady," said Mr. Peggotty, tracing out that part with his finger. 'I come to know, ma'am, whether he will keep his wured?'

'No,' she returned.

'Why not?' said Mr. Peggotty.

'It is impossible. He would disgrace himself. You cannot fail to know that she is far below him.'

'Raise her up!' said Mr. Peggotty.

'She is uneducated and ignorant.'

'Maybe she's not; maybe she is,' said Mr. Peggotty. 'I think not, ma'am; but I'm no judge of them things. Teach her better!'

'Since you oblige me to speak more plainly, which I am very unwilling to do, her humble connexions would render such a thing impossible, if nothing else did.'

'Hark to this, ma'am,' he returned, slowly and quietly. 'You know what it is to love your child. So do I. If she was a hundred times my child, I couldn't love her more. You doesn't know what it is to lose your child. I do. All the heaps of riches in the wureld would be nowt to me (if they was mine) to buy her back! But, save her from this disgrace and she shall never be disgraced by us. Not one of us that she's growed up among, not one of us that's lived along with her and had her for their all in all, these many year, will ever look upon her pritty face again. We'll be content to let her be; we'll be content to think of her, far off, as if she was underneath another sun and sky; we'll be content to trust her to her husband,—to her little children, p'raps,—and bide the time when all of us shall be alike in quality afore our God!'

The rugged eloquence with which he spoke, was not devoid of all effect. She still preserved her proud manner, but there was a touch of softness in her voice, as she answered:

'I justify nothing. I make no counter-accusations. But I am sorry to repeat, it is impossible. Such a marriage would irretrievably blight my son's career, and ruin his prospects. Nothing is more certain than that it never can take place, and never will. If there is any other compensation—'

'I am looking at the likeness of the face,' interrupted Mr. Peggotty, with a steady but a kindling eye, 'that has looked at me, in my home, at my fireside, in my boat—wheer not?—smiling and friendly, when it was so treacherous, that I go half wild when I think of it. If the likeness of that face don't turn to burning fire, at the thought of offering money to me for my child's blight and ruin, it's as bad. I doesn't know, being a lady's, but what it's worse.'

She changed now, in a moment. An angry flush overspread her features; and she said, in an intolerant manner, grasping the arm-chair tightly with her hands:

'What compensation can you make to ME for opening such a pit between me and my son? What is your love to mine? What is your separation to ours?'

Miss Dartle softly touched her, and bent down her head to whisper, but she would not hear a word.

'No, Rosa, not a word! Let the man listen to what I say! My son, who has been the object of my life, to whom its every thought has been devoted, whom I have gratified from a child in every wish, from whom I have had no separate existence since his birth,—to take up in a moment with a miserable girl, and avoid me! To repay my confidence with systematic deception, for her sake, and quit me for her! To set this wretched fancy, against his mother's claims upon his duty, love, respect, gratitude—claims that every day and hour of his life should have strengthened into ties that nothing could be proof against! Is this no injury?'

Again Rosa Dartle tried to soothe her; again ineffectually.

'I say, Rosa, not a word! If he can stake his all upon the lightest object, I can stake my all upon a greater purpose. Let him go where he will, with the means that my love has secured to him! Does he think to reduce me by long absence? He knows his mother very little if he does. Let him put away his whim now, and he is welcome back. Let him not put her away now, and he never shall come near me, living or dying, while I can raise my hand to make a sign against it, unless, being rid of her forever, he comes humbly to me and begs for my forgiveness. This is my right. This is the acknowledgement I WILL HAVE. This is the separation that there is between us! And is this,' she added, looking at her visitor with the proud intolerant air with which she had begun, 'no injury?'

While I heard and saw the mother as she said these words, I seemed to hear and see the son, defying them. All that I had ever seen in him of an unyielding, wilful spirit, I saw in her. All the understanding that I had now of his misdirected energy, became an understanding of her character too, and a perception that it was, in its strongest springs, the same.

She now observed to me, aloud, resuming her former restraint, that it was useless to hear more, or to say more, and that she begged to put an end to the interview. She rose with an air of dignity to leave the room, when Mr. Peggotty signified that it was needless.

'Doesn't fear me being any hindrance to you, I have no more to say, ma'am,' he remarked, as he moved towards the door. 'I come heer with no hope, and I take away no hope. I have done what I thowt should be done, but I never looked fur any good to come of my stan'ning where I do. This has been too evil a house fur me and mine, fur me to be in my right senses and expect it.'

With this, we departed; leaving her standing by her elbow-chair, a picture of a noble presence and a handsome face.

We had, on our way out, to cross a paved hall, with glass sides and roof, over which a vine was trained. Its leaves and shoots were green then, and the day being sunny, a pair of glass doors leading to the garden were thrown open. Rosa Dartle, entering this way with a noiseless step, when we were close to them, addressed herself to me:

'You do well,' she said, 'indeed, to bring this fellow here!'

Such a concentration of rage and scorn as darkened her face, and flashed in her jet-black eyes, I could not have thought compressible even into that face. The scar made by the hammer was, as usual in this excited state of her features, strongly marked. When the throbbing I had seen before, came into it as I looked at her, she absolutely lifted up her hand, and struck it.

'This is a fellow,' she said, 'to champion and bring here, is he not? You are a true man!'

'Miss Dartle,' I returned, 'you are surely not so unjust as to condemn ME!'

'Why do you bring division between these two mad creatures?' she returned. 'Don't you know that they are both mad with their own self-will and pride?'

'Is it my doing?' I returned.

'Is it your doing!' she retorted. 'Why do you bring this man here?'

'He is a deeply-injured man, Miss Dartle,' I replied. 'You may not know it.'

'I know that James Steerforth,' she said, with her hand on her bosom, as if to prevent the storm that was raging there, from being loud, 'has a false, corrupt heart, and is a traitor. But what need I know or care about this fellow, and his common niece?'

'Miss Dartle,' I returned, 'you deepen the injury. It is sufficient already. I will only say, at parting, that you do him a great wrong.'

'I do him no wrong,' she returned. 'They are a depraved, worthless set. I would have her whipped!'

Mr. Peggotty passed on, without a word, and went out at the door.

'Oh, shame, Miss Dartle! shame!' I said indignantly. 'How can you bear to trample on his undeserved affliction!'

'I would trample on them all,' she answered. 'I would have his house pulled down. I would have her branded on the face, dressed in rags, and cast out in the streets to starve. If I had the power to sit in judgement on her, I would see it done. See it done? I would do it! I detest her. If I ever could reproach her with her infamous condition, I would go anywhere to do so. If I could hunt her to her grave, I would. If there was any word of comfort that would be a solace to her in her dying hour, and only I possessed it, I wouldn't part with it for Life itself.'

The mere vehemence of her words can convey, I am sensible, but a weak impression of the passion by which she was possessed, and which made itself articulate in her whole figure, though her voice, instead of being raised, was lower than usual. No description I could give of her would do justice to my recollection of her, or to her entire deliverance of herself to her anger. I have seen passion in many forms, but I have never seen it in such a form as that.

When I joined Mr. Peggotty, he was walking slowly and thoughtfully down the hill. He told me, as soon as I came up with him, that having now discharged his mind of what he had purposed doing in London, he meant 'to set out on his travels', that night. I asked him where he meant to go? He only answered, 'I'm a going, sir, to seek my niece.'

Pre-reading questions:

1. What do you know about the 19th century in Britain? What important evolutions took place in the British economy and how did they affect the society?
2. How do you think the economic and social changes affected the literary production?
3. Do you know any famous British writers of those times? Can you mention any of their works?
4. What were the main themes of their works? Why did they use these themes?
5. Have you read any books by Charles Dickens? What are the main themes of his works?
6. After listening to Charles Dickens' biography, mention which autobiographical elements are found in some of his famous urban novels.

While-reading questions:

7. *David Copperfield* is a family drama. Justify this statement.
8. After reading the extract of *David Copperfield*, detect what its main themes are.
9. How are women depicted in this extract? There are three different types of women. Analyze their personalities and actions in relation to the social stereotypes of those times.
10. According to the social stereotypes of those times, why is Em'ly in an unfavourable position?
11. Analyze the writing style of the author (narrator's point of view, language, tone). What is the impression and feeling the reader is left with?
12. Compare the way women are seen in this text with the one in the Greek text "The Murderer" ("Η Φόνισσα") by Alexandros Papadiamantis. How has gender and social class put both Em'ly and Chadoula (Χαδούλα) in an unfavourable position?

Post-reading activity:

Rewrite the dialogue between Mr. Peggotty and Mrs. Steerforth if it was to take place nowadays. Take into consideration the current social reality.

Θέμα: Κοινωνικά Στερεότυπα

ΦΟΝΙΣΣΑ(1903) του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Η ΦΟΝΙΣΣΑ, από τα καλύτερα έργα του Αλέξ. Παπαδιαμάντη, είναι ένα εκτενές διήγημα (νουβέλα) και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά σε συνέχειες, στο περιοδικό Παναθήναια το 1903, με υπότιτλο: «Κοινωνικόν μυθιστόρημα». Κεντρικό πρόσωπο είναι η Χαδούλα ή Φραγκογιαννού, που τη ζωή της, όπως θα δούμε, παρουσιάζει ο συγγραφέας στα πρώτα κεφάλαια. Η Φραγκογιαννού κυριαρχείται από την εγκληματική ιδέα της βρεφοκτονίας και διαπράττει μια σειρά από φόνους μικρών κοριτσιών. Κατά το νεοελληνιστή Λίνο Πολίτη «Η Φόνισσα είναι ένα δυνατό έργο ψυχογραφικό· η γυναίκα αυτή με την αβυσσαλέα ψυχολογία, που τοποθετείται έξω από την ανθρώπινη κοινωνία, είναι ένα πρόσωπο αινιγματικό και ολότελα ξένο από τους αφελείς (πονηρούς πολλές φορές, αλλά καλόκαρδους πάντα) νησιώτες που γεμίζουν τα άλλα του διηγήματα. Η ψυχολογική περιγραφή δίνεται με τελείως διαφορετική αδρότητα...». Άλλοι μελετητές βρίσκουν στη Φόνισσα απηχίσεις από το μυθιστόρημα του Ντοστογιέφσκι Έγκλημα και Τιμωρία.

[1. ΚΟΝΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΣΤΙΑΝ] Από το κεφ. Α'

Μισοπλαγιασμένη κοντά εις την εστίαν, με σφαλιστά τα όμματα, την κεφαλήν ακουμβώσα εις το κράσπεδον της εστίας, το λεγόμενον «φουγοπόδαρο», η θεια-Χαδούλα, η κοινώς καλούμενη Γιάννου η Φράγκισσα, δεν κοιμόατο, αλλ' εθυσίαζε τον ύπνον πλησίον εις το λίκνον της ασθενούσης μικράς εγγονής της. Όσον διά την λεχώ, την μητέρα του πάσχοντος βρέφους, αυτή προ ολίγου είχεν αποκοιμηθή επί της χθαμαλής, πενιχράς κλίνης της.

Ο μικρός λύχνος, κρεμαστός, ετρεμόσβηνε κάτω του φατνώματος* της εστίας. Έρριπτε σκιάν αντί φωτός εις τα ολίγα πενιχρά έπιπλα, τα οποία εφαινοντο καθαρώτερα και κοσμιώτερα την νύκτα. Οι τρεις μισοκαυμένοι δαυλοί, και το μέγα ορθόν κούτσουρον της εστίας, έρριπτον πολλήν στάκτην, ολίγην ανθρακιάν και σπανίως βρέμουςαν* φλόγα, κάμνουσαν την γραίαν να ενθυμήται μέσα εις την νύσταν της την απούσαν μικροτέραν κόρην της, την Κρινιώ, ήτις αν ευρίσκετο τώρα εντός του δωματίου, θα υπεψιθύριζε με τόνον λογαοιδικόν*: «Αν είναι φίλος, να χαρή· αν είν' εχθρός, να σκάση...».

Η Χαδούλα, η λεγομένη Φράγκισσα, ή άλλως Φραγκογιαννού, ήτο γυνή σχεδόν εξηκοντούτις, καλοκαμωμένη, με αδρούς* χαρακτήρας*, με ήθος ανδρικών, και με δύο μικράς άκρας μύστακος άνω των χειλέων της. Εις τους λογισμούς της, συγκεφαλαιούσα όλην την ζωήν της, έβλεπεν ότι ποτέ δεν είχε κάμει άλλο τίποτε ειμή να υπηρετή τους άλλους. Όταν ήτο παιδίσκη, υπηρετεί τους γονείς της. Όταν υπανδρεύθη, έγινε σκλάβια του συζύγου της — και όμως, ως εκ του χαρακτήρος της και της αδυναμίας εκείνου, ήτο συγχρόνως και κηδεμών αυτού· όταν απέκτησε τέκνα, έγινε δούλα των τέκνων της· όταν τα τέκνα της απέκτησαν τέκνα, έγινε πάλιν δουλεύτρια των εγγόνων της.

Το νεογνόν είχε γεννηθή προ δύο εβδομάδων. Η μητέρα του είχε κάμει βαριά λεχωσιά. Ήτο αυτή η κοιμωμένη επί της κλίνης, η πρωτότοκος κόρη της Φραγκογιαννούς, η Δελχαρώ η Τραχήλαινα. Είχαν βιασθεί να το βαπτίσουν την δεκάτην ημέραν επειδή έπασχε δεινώς· είχε κακόν βήχα, κοκκίτην, συνοδευόμενον με σπασμωδικά σχεδόν συμπτώματα. Καθώς εβαπτίσθη, το νήπιον εφάνη να καλυτερεύη ολίγον, την πρώτην βραδιάν, και ο βήχας εκόπασεν επ' ολίγον. Επί πολλάς νύκτας, η Φραγκογιαννού δεν είχε δώσει ύπνον εις τους οφθαλμούς της, ουδέ εις τα βλέφαρά της νυσταγμόν, αγρυπνούσα πλησίον του μικρού πλάσματος, το οποίον ουδ' εφαντάζετο ποίους κόπους επροξένει εις τους άλλους, ουδέ πόσα βάσανα έμελλε να υποφέρει εάν επέζη, και αυτό. Και δεν ήτο ικανόν να αισθανθή καν την απορίαν, την οποίαν μόνη η μάμμη* διετύπωνε κρυφίως μέσα της: «Θεέ μου, γιατί να έλθη στον κόσμον κι αυτό;»

Η γραία το ενανούριζε, και θα ήτον ικανή να είπη «τα πάθη της τραγουδία» αποπάνω από την κούνιαν του μικρού. Κατά τας προλαβούσας νύκτας, πράγματι, είχε «παραλογίσει» αναπολούσα όλ' αυτά τα πάθη της εις το πεζόν. Εις εικόνas, εις σκηνάς και εις οράματα, της είχεν επανέλθει εις τον νουν όλος ο βίος της, ο ανωφελής και μάταιος και βαρύς.

Ο πατέρας της ήταν «εργατικός και φρόνιμος. Η μάνα της ήτο κακή, βλάσφημος και φθονερά. Ήτο μία από τας στρίγλας της εποχής της. Ήξευρε μάγια». Οι γονείς της την πάντρεψαν με το Γιάννη το Φράγκο (από δω και η προσωνυμία της), άνθρωπο ανίκανο και άβουλο, και της έδωσαν ασήμαντη προίκα, ενώ κράτησαν για τον εαυτό τους και το γιο τους δύο νεόχτιστα σπίτια και τα καλύτερα κτήματα, καθώς και τα μετρητά τους, από τα οποία όμως η Χαδούλα κατόρθωσε να κλέψει μερικά. Μ' αυτά και με τις οικονομίες της έχτισε ένα φτωχόσπιτο. Από το γάμο της απόχτησε επτά παιδιά, τέσσερα αγόρια και τρία κορίτσια. Τα τρία αγόρια χάθηκαν στην ξενιτιά, ενώ το τέταρτο, ο Μήτρος ή Μώρος, μέθυσος και μαχαιροβγάλτης, βρίσκεται φυλακισμένος στη Χαλκίδα, κατηγορούμενος για φόνο. Από τις τρεις θυγατέρες της η Αμέρσα έχει μείνει γεροντοκόρη, ενώ η Δελχαρώ, που τώρα είναι λεχώνα, παντρεύτηκε τον Κωνσταντή ή Νταντή, φτωχό μαραγκό, και έχει αποχτήσει άλλα δυο κορίτσια κι ένα αγόρι.*

[2. ΝΑ ΜΗ ΣΩΣΟΥΝ] Από το κεφ. Β'

Όλ' αυτά τα ενθυμείτο, και οιοιεί* τα ανέζη η Φραγκογιαννού, κατά τας μακράς εκείνας άυπνους νύκτας του Ιανουαρίου, ενώ ο βορράς ηκούετο εκ διαλειμμάτων να συρίζη έξω, πλήττων τας κεράμους, και κάμνων να ηχώσι τα παράθυρα, οπότε ηγρύπνει παρά το λίκνον της μικράς εγγονής της. Ήτο ήδη τρίτη ώρα μετά τα μεσάνυκτα, και ο πετεινός ελάλησε και πάλιν. Το θυγάτριον, το οποίον μόλις είχεν ησυχάσει προ μικρού, άρχισε να βήχη εκ νέου οδυνηρώς. Είχεν έλθει ασθενικόν εις τον κόσμον, και προσέτι, φαίνεται ότι είχε κρυώσει την τρίτην ημέραν, εις τα «κολυμπίδια», όταν το είχαν λούσει εντός της σκάφης, και κακός βήχας το είχε κολλήσει. Η Φραγκογιαννού απλήστως από ημερών παρεμόνευε να ίδη συμπτώματα σπασμών εις το μικρόν αθηνές πλάσμα — επειδή τότε ήξευρεν ότι αυτό δεν θα εσώζετο— πλην ευτυχώς τοιούτον πράγμα δεν έβλεπε. «Είναι για να βασανίζεται και να μας βασανίζει», είχαν υποψιθυρίσει, χωρίς κανείς να την ακούση, μέσα της.

Την στιγμήν ταύτην, η Φραγκογιαννού άνοιξε τα κλειστά αγρυπνούντα όμματα, κι εκούνησε το λίκνον. Συγχρόνως ηθέλησε να δώση το σύνηθες ρευστόν εις το πάσχον μωρόν.

— Ποιος βήχει; ηκούσθη μία φωνή όπισθεν του μεστοίχου.

Η γραία δεν απήντησεν. Ήτο Σάββατον εσπέρας, και ο γαμβρός της είχε πείε ένα ρακί παραπάνω, πριν δειπνήση· ομοίως είχε πείε, μετά το δείπνον, κι ένα μεγάλο ποτήρι από λάκυρον* κρασί, διά να ξεκουρασθή από τα μεροκάματα όλης της εβδομάδος. Λοιπόν, ο Νταντής, επειδή είχε πείε αρκετά, αναλόγως, ωμιλούσε μέσα τον ύπνον του, ή μάλλον παραμιλούσε.

Το μωρόν δεν εδέχθη την ρανίδα* του ρευστού εις το στόμα, αλλά την ελάκτισε με την γλωσσίτισαν του, εν τη ορμή του βηχός, όστις είχαν αυξήσει λίαν αλγεινώς.

— Σκασμός!... είπε πάλιν ο Κωνσταντής, ο πατήρ του βρέφους, μέσα στον ύπνο του.

— Και πλαντασμός!... προσέθηκε μετ' ειρωνείας η Φραγκογιαννού.

Η λεχώνα εξαφνίσθη μέσα στον ύπνο της, ακούσασα ίσως τον βήχα του μικρού, και άμα τον αλλόκοτον βραχύν διάλογον, όστις διημιέθη μέσω του ξυλοτοίχου μεταξύ του κοιμωμένου και της αγρυπνούσης.

— Τ' είναι, μάνα; είπεν ανασηκωθείσα η Δελχαρώ. Δεν είναι καλά το παιδί;

Η γραία εμειδίασε στρυφνώς εις το τρομώδες φως του μικρού λύχνου.

— Σα σ' ακούω, δυχατέρα!...

Αυτό το «σα σ' ακούω, δυχατέρα» ελέχθη με τόνον πολύ αλλόκοτον. Άλλως δεν ήτο η πρώτη φορά, καθ' ην η νεαρά μήτηρ ήκουε τοιούτον τι εκ μέρους της μητρός της. Ενθυμείτο ότι και άλλοτε συνέβη, η γραία, μεταξύ γυναικών και γραϊδίων της γειτονιάς, να εκφράση, μετά σείσματος εκφραστικού της κεφαλής, εις ώρας καθ' ας εγίνετο λόγος περί της μεγάλης πληθώρας των νεαρών κορασίων, περί της σπάνεως, περί του ξενιτευμού και των υπερμέτρων απαιτήσεων των γαμβρών, περί των βασάνων όσα υπέφερε μία χριστιανή διά να αποκαταστήση «τ' αδύνατα μέρη», τουτέστι τα θήλεα, να εκφράση, λέγω, παραπλήσια αισθήματα. Όταν μάλιστα η μήτηρ της ήκουε περί αρρώστιας μικρών κορασίδων είχαν ακουσθή, σείουσα την κεφαλήν, να λέγη:

— Σα σ' ακούω, γειτόνισσα!... «Δεν είναι χάρος, δεν είναι βράχος;» επειδή συνήθιζε πολύ συχνά να εκφράζεται με παροιμίας λίαν εκφραστικάς.

Και άλλοτε πάλιν την ήκουσαν να δογματίζει ότι ο άνθρωπος δεν συμφέρει να κάμνη πολλά κορίτσια, και ότι το καλύτερον είναι να μη πανδρεύεται κανείς. Η δε συνήθη ευχή της προς τα μικρά κοράσια ήτο «να μη σώσουν!... Να μην πάνε παραπάνω!»

Και άλλοτε προσέβη επί τοσούτον όστε να είπη:

— Τι να σας πω!... Έτσι του 'ρχεται τ' ανθρώπου, την ώρα που γεννιώνται, να τα καρυδοπνίγη!...

Ναι μεν το είπεν, αλλά βεβαίως δεν θα ήτον ικανή να το κάμη ποτέ... Και η ίδια δεν το είστευε.

Η Φραγκογιαννού αναπολεί τις δυσκολίες που πέρασε για να μεγαλώσει τα παιδιά της και να προικίσει τις κόρες της και συλλογίζεται τα βάσανα που αντιμετώπιζον όλοι οι φτωχοί γονείς που έχουν θυγατέρες. Αναρωτιέται μήπως οι άνθρωποι θα έπρεπε να βοηθούν το έργο του θανάτου, αντί να προσπαθούν να τον αποτρέψουν, και μήπως αυτό θα ήταν πράξη θεάρεστη. Με τις σκέψεις αυτές αρχίζει «να ψηλώνει ο νους της», να παραλογίζεται, και σε μια στιγμή, ενώ το νήπιο δίπλα της είχε αρχίσει πάλι να βήχει και να κλαίει, η Φραγκογιαννού το πνίγει. Διαπράττει έτσι το πρώτο έγκλημά της. Ο θάνατος θεωρήθηκε φυσικός και δεν προκάλεσε υποψίες. Αλλά οι τύψεις άρχισαν να βασανίζουν τη Χαδούλα. Την ημέρα των Βαΐων παίρνει το καλαθάκι της και πάει στην εξοχή να μαζέψει βότανα. Μπαίνει σ' ένα ερημοκλήσι, στον Αϊ-Γιάννη τον Κρυφό, όπου πήγαιναν και προσκυνούσαν «όσοι είχαν κρυφόν πόνον ή κρυφήν αμαρτίαν». Έπειτα ξαναφέροντας στο νου της την έμμομη ιδέα της είπε στον Άγιο: «Αν έκαμα καλά, Αϊ-Γιάννη μου, να μου δώσεις σημείο σήμερα... να κάμω μια καλή πράξη, ένα ψυχικό, για να γαληνιάσ' η ψυχή μου κι η καρδούλα μου».

[3. ΔΥΟ ΜΙΚΡΑ ΚΟΡΑΣΙΑ] Από το κεφ. Θ'

Αφού είχε γεμίσει το καλάθι της, και ο ήλιος έκλινε πολύ χαμηλά, καθώς εξήλθε του ερήμου ναΐσκου, η γραία Χαδούλα εκίνησε να επιστρέψη εις την πολίχνην. Κατήλθε πάλι το ρέμα ρέμα εις τα οπίσω, εστράφη δεξιά, άρχισε ν' ανηφορίζη προς τον λόφον του Αγίου Αντωνίου, οπόθεν είχαν έλθει. Μόνον πριν φθάση ακόμη εις την κορυφήν του λόφου, εφ' ου ίσταται το παρεκκλήσιον, και οπόθεν ανοίγεται μεγάλη θέα προς τον λιμένα και την πόλιν, είδεν εκεί δεξιά της χαμηλά εις το βάθος μικράς κοιλάδος, ήτις καλείται της Μαμμούς το ρέμα, και τέμνει κατ' αμβλείαν γωνίαν την άλλη βαθείαν κοιλάδα του Αχειλά, τον ευρύν και καλώς καλλιεργημένον κήπον του Γιάννη του Περιβολά, και είπε μέσα της:

«Ας πάω στον μπαχτσέ του Γιάννη, να του γυρέψω κανένα μάτσο κρομμύδια, ή κανένα μαρούλι, να με φιλέψη... Τι θα χάσω;».

Συγχρόνως, ανεπόλησε* την στιγμήν εκείνην ό,τι προ ημερών είχαν ακούσει· ότι η γυναίκα του Γιάννη του Περιβολά ήτον άρρωστη. Ηγνόνει αν αύτη ευρίσκετο τώρα εις την καλύβην την εντός του κήπου, παρά την είσοδον, ή αν ενοσηλεύετο εις την πόλιν. Αλλά επειδή ο κηπουρός ο ίδιος θα ευρίσκετο εξ άπαντος εδώ, (συνεπέρανεν, επειδή έβλεπε μακρόθεν ανοικτήν την θύραν του περιβόλου) εσυλλογίσθη να του πουλήση δούλευσιν, με τα βότανα που είχε στο καλαθάκι της, υποσχομένη αυτώ «μαντζούνια» προς ίασιν της γυναικός του. Είτα ευθύς πάλιν είπε καθ' εαυτήν:

«Τι δούλειψη να κάμη κανείς στη φτώχεια!... Η μεγαλύτερη καλωσύνη που μπορούσε να τους εκάμη θα ήτον να είχε κανείς στερφοβότανο να τους δώση. (Θε μ', σχώρεσέ με!) Ας ήτον και παλικαροβότανο! επέφερε.* Γιατί κάνει όλο κοριτσάκια, κι αυτή η φτωχιά!... Θαρρώ πως έχει πέντ' έξι ως τώρα. Δεν ξέρω αν της έχη πεθάνει κανένα... απ' αυτά τα εφτάψυχα!»

Είχεν ερευνήσει, τω όντι, επί χρόνους πολλούς, εις τα βουνά και τας φάραγγας, όπως εύρη «παλικαροβότανο» διά την κόρην της, αλλά εκείνο το οποίο της είχε δώσει δεν επέτυχεν εξ εναντίας, ενήργησε μάλλον ως «κοριτσοβότανο». Και όμως εις αυτήν άλλοτε, όταν της το έδωκεν η ανδραδέλφη της, είχε τελεσφορήσει, διότι έκαμε τέσσαρα υιούς, και μόνον τρεις θυγατέρας. Όσον αφορά το «στερφοβότανο», ο πνευματικός της είχεν ειπέ προ χρόνων ότι είναι μεγάλη αμαρτία.

Πριν φθάση εις την θύραν του κήπου, καθώς κατήρχετο τον δρομίσκον της κλιτύος, είδεν ότι ο Γιάννης ο Περιβολάς δεν ευρίσκετο εντός του κήπου, αλλά ήτο την στιγμήν εκείνην εις τον γειτονικόν αγρόν, τον οποίον είχε φαίνεται ενοικιάσει ως κολλήγας από τον γείτονα. Ο αγρός ήτον σπαρμένος κριθήν λίαν χλοάζουσαν και σπιθαμιαίαν ήδη, έκείτο δε επί χαμηλοτέρου από τον κήπον επιπέδου, εις ύψος γόνατος. Ο Γιάννης, σκυμμένος εις μίαν άκρην του αγρού, ως φαίνεται, εβοτάνιζεν, ήτοι εξερίζωνε τ' άσχημα χόρτα και τα ζιζάνια ανάμεσα εις το σπαρτόν, ενόσω ήτο ακόμη ενωρίς, και ο ήλιος έδυνεν ήδη. Ευρίσκετο πέραν της άλλης άκρας του κήπου, και όταν η Γιαννού επλησίασεν εις την θύραν του περιβόλου, δεν τον έβλεπε πλέον, κρυπτόμενον όπισθεν του πυκνού φράκτου, εις ικανήν απόστασιν, όστε δεν ημπορέσε να του φωνάξη μακρόθεν την καλησπέραν. Εκείνος, κύπτων, όλος έκδοτος εις την εργασίαν του, ούτε την είδεν.

Η γραία Χαδούλα εισήλθε. Πλησίον της θύρας ήτον η καλύβη, ικανώς λευκάζουσα, με εξωτερικόν όχι πολύ ακμαίον ούτε καθάριον. Εφαινετο ότι προ πολλού χρόνου δεν είχαν ασβεστωθή, κι εμαρτύρει περί της αρρώστιας της οικοκυράς. Αταξία εργαλείων,

χόρτων και δεμάτων υπήρχεν έμπροσθεν ταύτης. Η θύρα ήτο κλειστή. Τα δύο παράθυρα κλειστά. Μόνον εις φεγγίτης με ύαλον υπήρχε προς τα άνω, αλλά διά να φθάση ως εκεί επάνω η Φραγκογιαννού, διά να στηλώση το ανάστημά της και ίδη αν ήτον άνθρωπος μέσα, έπρεπε ν' ανέλθη τας δύο ή τρεις βαθμίδας, και να φθάση εις το μικρόν, άφρακτον σανίδωμα, το καλούμενον «χαγιατί».

Ενώ εδίσταζεν, αν έπρεπε ούτω να κάμη, ή μάλλον ν' ανέλθη απλώς εις το χαγιατί και να κρούση την θύραν, ήκουσε φωνάς μικρών κορασιών. Ολίγον παρέκει ήτον το πηγάδι με τον μάγγανον, και δίπλα, η στέρνα, χαμηλή, βαθεία, με τας όχθας μόλις ανεχούσας υπεράνω της επιφανείας της γης. Επάνω εις αυτήν την κτιστήν όχθην, παρά το χείλος της στέρνας, εκάθητο δύο μικρά κοράσια, το εν ως πέντε ετών, το άλλο ως τριών ετών, και έπαιζαν με μίαν καλαμιάν και με σπάγγον και εν καρφίον δεμένον εις την άκρην, ως να εψάρευαν τάχα εντός της στέρνας.

— Να!... μου έδωκε το σημείο ο Αϊ-Γιάννης, είπε μέσα της, σχεδόν ακουσίως η Φραγκογιαννού, άμα είδε τα δύο θυγάτρια... Τι λευθεριά θα της έκαναν της φτωχιάς, της Περιβολούς, ανίσως έπεφταν μες στη στέρνα κι εκολυμπούσαν!... Να ιδούμε, έχει νερό; Πλησιάσασα, έκυψε, και είδεν ότι η στέρνα ήτον σχεδόν γεμάτη· ως δύο τρίτα οργυιάς νερού.

— Τι τ' αφήνει εδώ, κείνος ο πατέρας τους, μικρά κορίτσια, είπε πάλιν η Φραγκογιαννού. Τάχα δεν μπορούν να πέσουν και μοναχά τους μέσα;...

Έστρεψεν ανήσυχον βλέμμα προς την καλύβην. Αλλ' αυτή είχε την όψιν ότι δεν υπήρχεν άνθρωπος μέσα.

Εκοίταξε μετά περιεργείας τα δύο κοράσια. Το μεγαλύτερον τούτων ωραίον, ξανθόν, αν και σχεδόν άνιπτον, έκαμνεν ωραίαν εντύπωσιν. Το μικρότερον, χλωμόν, κακονδυμένον, εφαινότο μάλλον να πάσχη από «ζούραν», ήτοι παιδικόν μαρασμόν.

— Κοριτσάκια, είπε η Φραγκογιαννού, τι εκάνετ' εδώ;... Πού είν' η μάνα σας;

Το μεγαλύτερον κοράσιον απήντησε:

— Πίτι.

— Στο σπίτι, ηρμήνευσεν η γραία. Μα πού στο σπίτι; Εδώ ή στο χωριό;

— Ζεν είναι ζω, είπε πάλιν το μικρόν.

Φαίνεται ότι εξετέλει εντολήν του πατρός της, μη θέλοντας να ενοχλώσιν οι διαβάται την άρρωστην. Αύτη, άλλως, ευρίσκετο πράγματι εντός της καλύβης, καίτοι τα παράθυρα ήσαν κλειστά, ίσως διά να μη την βλάβη ο εσπερινός αήρ του ρεύματος. Φαίνεται ότι ο σύζυγός της προ ολίγου μόνον είχε κατέλθει εις τον γειτονικόν αγρόν, προς μικράν συμπληρωτικήν εργασίαν, και είχεν οκνήσει* ή νομίσει περιττόν να κλείση και την θύραν του περιβόλου του λαχανοκήπου.

Η γραία Χαδούλα ηρώτησε και πάλιν:

— Κι είναι στο χωριό, η μάνα σας; Και σεις πώς είστε 'δω μοναχά σας;

— Είναι πατέλας ζω, είπε η μικρά.

— Πού;

— Εκεί κάτω, έδειξεν η μικρά.

— Και τι κάνει;

Η παιδίσκη έσειε τους ώμους. Δεν ήξευρε τι να είπη. Τέλος επρόφερον:

— Έχει ζ'λεια' (έχει δουλειά).

— Πώς σε λένε, κορίτσι μου;

— Μένα; Μ'σούδα (Μυρσούδα).

— Και την αδερφή σου;

— Τούλα (Αρετούλα).

Η Φραγκογιαννού εσκέφθη: «θα φωνάξουν, τάχα;... Θ' ακουστή; Πού ν' ακουστή!... Πρέπει να κάμω γλήγορα, προσέθηκε μέσα της. Αυτός, όπου είναι, τώρα σε λίγο, θά 'ρθη δω, γιατί θα σουρουπώση, και δε θα βλέπη να κάνη δουλειά εκεί κάτω... Και πρέπει να φεύγω το γληγορότερο, χωρίς να με ιδή, όπως δεν με είδε ως τώρα».

Εδίστασε προς στιγμήν. Ησθάνθη μέσα της φοβεράν πάλιν. Είτα είπε, σχεδόν μεγαλοφώνως: «Καρδιά!... αυτό είναι μια απόφαση».

Και δράξασα με τας δύο χείρας τα δύο κοράσια, τα ώθησε με μεγάλην βίαν.

Ηκούσθη μέγας πλαταγισμός.

Τα δύο πλάσματα έπλεαν εις το νερόν της στέρνας.

Η μεγαλύτερα κορασίς έρρηξεν* οξείαν κραυγήν, ήτις αντήχησεν εις την μοναξιάν της εσπέρας.

— Μα...!

Εξ εμφύτου ορμής, η Φραγκογιαννού έστρεψε το πρόσωπον προς την λευκήν καλύβην, όπου μέχρι τούδε είχαν εστραμμένα τα νώτα.

Και συγχρόνως ητοιμάζετο να φύγη, και συνάμα έστρεφε τον κανθόν* του όμματος προς την στέρναν, διά να ιδή αν διήρκει η αγωνία.

Ανέλαβε το καλάθι της, το οποίον είχεν αποθέσει κατ' γης, και απεμακρύνθη δύο βήματα.

Τα δύο μικρά πλάσματα ήσπαιρον* μέσα εις το νερόν. Η μικρά είχε βυθισθή ήδη. Η μεγαλύτερα επάλαιε.

Μετ' ολίγα δευτερόλεπτα, η γραία ήκουσεν όπισθέν της κρότον θύρας ανοιγομένης και ασθενή φωνήν.

Εστράφη. Η θύρα της καλύβης είχαν ανοιχθή. Η άρρωστη γυνή, η μήτηρ των δύο κορασιών, ωχρά, και τυλιγμένη με μαλλίνην σινδόνα, ομοία με φάντασμα, ίστατο εις το χάσμα της θύρας.

— Τι είναι; είπε μετά τρόμου η πάσχουσα γυνή.

Τότε η Φραγκογιαννού, με μεγάλην ετοιμότητα, καθώς ίστατο ορθία, δύο βήματα προς την στέρναν, έρριψε το καλάθι της κάτω, το οποίον είχεν αναλάβει αρτίως,* και άρχισε να τρέχη, να πηδά, και να φωνάζη:

— Τα κορίτσια!... Τα κορίτσια!... Πέσανε μέσα!... Κοίταξε!... Δεν έχετε το νου σας, χριστιανοί;... Πώς κάμανε;... Και τ' αφήνετε μοναχά τους, κοντά στη στέρνα, νερό γεμάτη!... Καλά που βρέθηκα!... Να, τώρα πέρασα κι εγώ... Ο Θεός μ' έστειλε!

Κι εν τω άμα κύψασα και αφαιρέσασα εν ακαρεί την φουστάνα της, μείνασα με την λεγομένην «μαλλίναν», την εν είδει μεσοφορίου, απορρίπτουσα τας πατημένας χονδράς εμβάδας, μείνασα με τας κάλτσας τας τρυπημένας εις την πτέρναν, ερρίφθη βαρεία, μετά πατάγου μέσα εις το νερόν της στέρνας.

Η γυνή η άρρωστη είχεν αφήσει βραχνήν κραυγήν, κι έτρεξε να κατέλθη τα δύο ή τρία λίθινα σκαλοπάτια της εισόδου, παραπατούσα και μόλις δυναμένη να βαδίζει εκ της αδυναμίας. Πριν αύτη φθάση πλησίον της στέρνας, η Γιαννού είχε πιάσει το

μικρότερον κοράσιον, το οποίον της εφείνετο μάλλον πνιγμένον ήδη, και το έσυρε βραδέως προς τα έξω, με την κεφαλήν πάντοτε επίστομα εις το νερόν. Είτα σηκώσασα το μικρόν σώμα, αφού απέθεσε τούτο επί της λιθίνης κρηπίδος, έκυψε κι έπιασε την άλλην κορασίδα, την μεγαλυτέραν. Την έδραξεν από το κράσπεδον του φορέματος της, και από τον ένα πόδα, κι ενώ ετράβα προς τα άνω το σώμα, η κεφαλή έμενε κάτω, όσον το δυνατόν μακροτέραν ώραν εντός του νερού.

Τέλος η μήτηρ είχε φθάσει πλησίον της σκηνης, και η Φραγκογιαννού έσυρεν αποφασιστικώς το σώμα προς τα έξω. Απέθηκε τούτο πλησίον του άλλου σώματος.

Τα δύο μικρά πλάσματα εφείνοντο αναίσθητα.

Η Φραγκογιαννού μετά προσπαθείας, ψάξασα με τους πόδας εις το νερόν, ανεύρεν επί της μεσημβρινής πλευράς το στόμιον της στέρνας, το φραγμένον διά πλατείας σανίδος με υψηλήν ως κοντάριον λαβήν, και πατήσασα το ένα πόδα επί της εσοχής εκείνης του τοίχου ανήλθε μετά κόπου εις την κρηπίδα όλη στάζουσα.

— Είδες! Δεν το εσυλλογίστηκα! ανέκραξεν επιδεικτικώς η Φραγκογιαννού. Τάχα δεν έπρεπε να τραβήξω τον κόπανο επάνω, να ξεφράξω την μπούκα, για ν' αδειάση μονομιάς η στέρνα, πριν πνιγούν τα κοριτσάκια, τα καημένα!

Ήτο αληθές, άλλως, ό τι δεν το είχε σκεφθή. Πλην υπάρχει υποκρισία και εν τη ειλικρινεία.

Η Φραγκογιαννού ετίναξε τα κράσπεδα* των ενδυμάτων της, τα διάβροχα,* και ρίπτουσα βλέμμα επί τα δύο αναίσθητα σώματα, ήρχισεν εν βία και σπουδή να λέγη:

— Κρέμασμα ανάποδα θέλουνε... Χτύπημα με το καλάμι, για να ξεράσουν μαθές!... Καλά που είναι γλυκό το νερό... Πού είναι ο άνδρας σου, χριστιανή μου;... Έτσι τ' αφήνουν, μικρά κορίτσια, μοναχά τους, να παίζουν με το νερό της στέρνας;... Καλά που ήρθα! Ο Θεός μ' έστειλε... Από τον Ανάγυρο έρχομαι, απ' τον ελιώνα... Καλά που ήτον η πόρτα του μπαχτσέ ανοικτή!... Πού 'ναι ο άνδρας σου; Πού 'ν' τος; Ό,τι μπήκα απ' την πόρτα, ακούω μπλουμι! Τρέχω... Τι να ιδώ! Δεν πρόφθασα... Ούτε ήξευρα πως είσ' εδώ. Σε είχα στο χωριό πως βρίσκεσαι... Είχα μάθει πως ήσουν άρρωστη... Την τρομάρα που πήρα!... Τώρα, κρέμασμα ανάποδα, και γλήγορα... Δεν πιστεύω να είναι καλά πνιγμένα... Πού 'ναι... τος ο άνδρας σου; Πού 'ν' τος;

Και δράξασα μετά βίας το εν σώμα, το μικρότερον, περί του οποίου ήτο σχεδόν βεβαία ό τι ήτο νεκρόν ήδη, το μετέφερε πλησίον ενός δένδρου, διά να το κρεμάση ανάποδα, ως έλεγε.

Εν τω μεταξύ κατέφθασε ο πατέρας, αλλά ήταν αργά πια. Παρά τις προσπάθειες, τα δυο κοριτσάκια πέθαναν. Ήρθε ο ειρηνοδίκης, ο πάρεδρος του χωριού που εκτελούσε χρέη αστυνομικού, καθώς και ο γιατρός, και γνωμάτευσαν ό τι ο θάνατος προήλθε από πνιγμό. Όταν όμως, έπειτα από λίγες μέρες, πνίγηκε πάλι ένα κοριτσάκι σε πηγάδι — τυχαία αυτή τη φορά — κι έτυχε να βρίσκεται κοντά του η Φραγκογιαννού — που θα μπορούσε να το είχε σώσει — οι υποψίες των αρχών στράφηκαν εναντίον της. Δυο χωροφύλακες πηγαίνουν στο σπίτι της να τη συλλάβουν, αλλά η Φραγκογιαννού ξεφεύγει. Αρχίζει έτσι η καταδίωξή της. Τις νύχτες κοιμάται σε σπηλιές ή σε στάνες βοσκών. Οι τύψεις και οι εφιάλτες τής ταράζουν τον ύπνο, και μολαταύτα, σ' αυτό το διάστημα διαπράττει άλλον ένα φόνο: πνίγει το νεογέννητο κορίτσι του βοσκού Γιάννη Λυρίγκου, ενώ οι μικρές θυγατέρες του βοσκού Καμπαναχμάκη γλύτωσαν την τελευταία στιγμή, γιατί είχαν φτάσει έξω από το καλύβι οι χωροφύλακες. Καταδιωκόμενη αποφασίζει να καταφύγει στο ερημητήριο του Αγίου Σώστη, σ' ένα μικρό βραχονήσι, που με την άμπωτη γινόταν χερσόνησος. Εκεί μόναζε ονομαστός πνευματικός, «ο γέρων παπ' Ακάκιος» και η Φραγκογιαννού σκέφτεται πως αυτός θα την έσωζε, επιβιβάζοντάς την σε κανένα διερχόμενο σκάφος. Σ' αυτόν «θα εξωμολογείτο όλα τα πάθια της. Καιρός μετανόιας πλέον...».

Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι ολόκληρο το τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου.

[4. ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ] Από το κεφ. ΙΗ'

Ύστερον απ' ολίγων λεπτών της ώρας κυνηγητόν, η Φραγκογιαννού έφθασεν εις την τοποθεσίαν, την οποίαν ο Καμπαναχμάκης είχε ονομάσει «το Μονοπάτι στο Κλήμα». Ήτον βράχος εισέχων αποτόμως προς τα έσω, σχηματίζων μικρόν ζύγωμα,* κάτωθεν του οποίου έχασκεν η άβυσσος, η θάλασσα. Άνω του ζυγώματος τούτου υπήρχε πάτημα ημισείας παλάμης το πλάτος, όλον δε το πέραμα ήτο τριών ή τεσσάρων βημάτων. Όπως το διέλθη τις, έπρεπε να πιασθή από τον άνω βράχον, βλέπων προς την θάλασσαν, να πατή με την πτέρναν, και να βαδίξη εκ δεξιών προς τα αριστερά. Η ζωή του εκρέματο εις μίαν τρίχα.

Η Φραγκογιαννού έκαμε τον σταυρόν της και δεν εδίστασε. Ούτε υπήρχεν άλλη αίρεσις* ή προσφυγή. Δρόμος άλλος δεν υπήρχεν επάνω του βράχου. Η γυνή επήρε το καλάθι της εις τους οδόντας, επήδησεν αποφασιστικώς, και διέβη αισίως το φοβερόν πέρασμα.

Έφθασαν κατόπιν ασθμαίνοντες οι δυο νομάτοι. Ο χωροφύλαξ είδε το πέρασμα κι εστάθη.

— Σου βαστά η καρδιά σου; είπε με κρυφήν χαιρεκακίαν ο σύντροφος του.

— Δεν είναι άλλος δρόμος;

— Δεν είναι.

— Εσύ θα το 'χης περάσει πολλές φορές, είπεν ο στρατιώτης.

— Εγώ, όχι! ηρνήθη ο αγροφύλαξ.

— Δεν ήσουν τσομπάνης;

— Εγώ έβοσκα πρόβατα στον κάμπο.

Ο χωροφύλαξ εδίστασεν ακόμη.

— Και να μας ρίξη κάτω μια γυναίκα! είπε.

— Δεν προφτάσαμε να την ιδούμε τη στιγμή που περνούσε, είπεν ειρων ο δραγάτης. Αν την έβλεπες, θα σου 'κανε καρδιά.

— Αληθινά;

— Δεν ξέρεις πόσες φορές δίνουν το παράδειγμα οι γυναίκες! είπεν ο αγροφύλαξ. Σε καμπόσα πράγματα, δείχνουν πολύ κουράγιο.

— Κι εγώ θα περάσω! είπεν ο χωροφύλαξ.

— Εμπρός!

Ο χωροφύλαξ έβγαλε το αμπέχονόν του, και το έτεινεν εις τον σύντροφόν του, μείνας με το υποκάμισον. Έκαμε το σημείον του Σταυρού.

— Αν περάσω πέρα, μου το ρίχνεις, είπε.

Εδοκίμασε να πατήση επί του στενού, επιάσθη από τον βράχον. Μετά εν βήμα ωπισθοδρόμησε.

— Μ' έπιασε ζαλάδα, είπεν.

Εν τω μεταξύ η Φραγκογιαννού, τρέχουσα, είχαν ανηφορίσει, και ανήρχετο υψηλότερα εις την ακτήν. Αποκαμωμένη, ήσθμαινεν, εφύσα. Επήγαινε κι εστέκετο επί μίαν ανεπαίσθητον στιγμὴν κι έτεινε τα ώτα ακρωμένη. Ήθελε να βεβαιωθῆ αν θα διέβαινον το πέραςμα οι δύο διώκται της. Αλλά δεν ήκουε τίποτε. Από την βραδύτητα αυτήν εσυμπέρανεν ότι οι δύο «νομάτοι» εδίσταζον πολύ να περάσουν το μονοπάτι.

Τέλος έφθασεν εις του Πουλιού την Βρύση, όπως την είχαν ονομάσει ο Καμπαναχμάκης. Ήτο μία πηγή επάνω εις υψηλόν βράχον, επί του οποίου εσηματίζετο μικρόν ολισθηρόν οροπέδιον από χόμα, γεμάτον από βρύα και άλλα υγρά χόρτα, τα οποία εφαινόnton ως να έπλεον εις το νερόν. Η Φραγκογιαννού επάτει καλά διά να μη γλιστρήση και πέση. Από την βρύσιν εκείνην, πράγματι, μόνον τα πετεινά τ' ουρανου ηδύναντο να πίνουν. Η Χαδούλα έκυψε κι έπτε...

— Αχ! καθώς πίνω απ' τη βρυσούλα σας, πουλάκια μου, είπε, δώστε μου και τη χάρη σας, να πετάξω!...

Κι εγέλασε μοναχή της, απορούσα πού εύρε τον αστεισμόν αυτόν εις τοιαύτην ώραν. Αλλά τα πουλιά, όταν την είδαν, είχαν αγριεύσει, κι επέταξαν έντρομα...

Εκάθισε, δίπλα εις του Πουλιού την Βρύση, διά να ξαποστάση και πάρη τον ανασασμόν της. Σχεδόν είχε βεβαιωθῆ πλέον ότι οι δύο «νομάτοι» δεν είχαν κατορθώσει να διαβώσι το Μονοπάτι στο Κλήμα.

Αλλά δε ησθάνετο ασφάλειαν, η δύστηνος, καθημένη εκεί. Ήθεν, μετ' ολίγα λεπτά εσηκώθη, επήρε το καλάθι της, κι έτρεξε τον κατήφορον. Τώρα πλέον επήγαινεν αποφασιστικώς εις τον Αϊ-Σώστην, εις το Ερημητήριον. Καϊρός ήτο, αν εγλύτωνε, να εξαγορευθῆ* τα κρίματά της εις τον γέροντα, τον ασκητήν.

Εις ολίγα λεπτά της ώρας κατήλθε την ακτήν, κι έφθασεν εις τα χαλίκια του αιγιαλού, εις την άμμο. Αντίκρυσεν τον αλίκυτον* βράχον, επάνω εις τον οποίον εφαινότο ο παλαιός ναϊσκος του Αγίου Σώζοντος. Ο λαϊμός της άμμου, ο ενώνων τον μικρόν βράχον με την στερεάν, μόλις ανείχεν ένα δάκτυλον υπεράνω του κύματος. Τώρα ήρχιζε να γίνεται πλημμύρα. Η Φραγκογιαννού εστάθη κι εδίστασε. «Τάχα δεν θα... ξαναγίνη ρήχη σε λίγη ώρα; είπε. Γιατί να βιαστώ τώρα, να γίνω μούσκεμα;» Αλλά την ιδίαν στιγμὴν άκουσε θόρυβον όχι μικρόν επί του κρημνού. Δύο άνδρες, ο εις στρατιωτικός, ο άλλος πολίτης, με δύο τουφεκία επ' ώμου, κατήρχοντο τρέχοντες τον κατήφορον. Ο πολίτης δεν ήτον ο δραγάτης τον οποίον είχαν αφήσει οπίσω, με τον ένα χωροφύλακα, ήτον άλλος, κι εφόρει φράγκικα. Αυτή λοιπόν ήτο η ενέδρα, την οποίαν είχε υποπτεύσει ευλόγως αυτή, με την οποίαν ηθέλησαν να την βάλουν εις τα στενά; Ιδού ότι τώρα την έφθαναν.

Η Φραγκογιαννού έτρεξεν, έκαμε τον σταυρόν της, κι επάτησεν επάνω εις το πέραςμα της άμμου. Η άμμος ήτον ολισθηρά. Το κύμα ανήρχετο, εφούσκωνε. Η γυνή δεν ωπισθοδρόμησε. Δεν είχε άλλην σανίδα σωτηρίας. Ούτε αυτήν, την παρούσαν, μάλιστα δεν είχε.

Το κύμα ανέβαινεν, ανέβαινεν. Η Φραγκογιαννού επάτει. Η άμμος ενέδιδεν. Οι πόδες της εγλιστρούσαν.

Ο βράχος του Αγίου Σώζοντος απείχε περί τας δώδεκα οργυιάς από την ακτήν. Ο λαϊμός της άμμου, το πέραςμα, θα ήτο πλέον ή πενήτηκοντα βημάτων το μήκος.

Το κύμα την έφθανεν έως το γόνυ, είτα ως την μέσην. Η άμμος εγλιστρούσε. Εγίνετο βάλτος, λάκκος. Το κύμα ανήλθεν έως το στέρνον της.

Οι δύο άνδρες, οίτινες την εκυνήγουν, έρριψαν μίαν τουφεκιάν διά να την πτοήσουν. Είτα ηκούσθησαν αι φωναί των, φωναί αλαλαγμού και βεβαίας νίκης.

Η Φραγκογιαννού απείχεν ακόμη ως δέκα βήματα από τον Αϊ-Σώστην.

Δεν είχε πλέον έδαφος να πατήση· εγονάτισεν. Εις το στόμα της εισήρχετο το αλμυρόν και πικρόν ύδωρ.

Τα κύματα εφούσκωναν αγρίως, ως να είχαν πάθος. Εκάλυψαν τους μυκτήρας* και τα ώτα της. Την στιγμὴν εκείνην το βλέμμα της Φραγκογιαννούς αντίκρυσεν το Μποστάνι, την έρημον βορειοδυτικήν ακτήν, όπου της είχαν δώσει ως προίκα έναν αγρόν, όταν νεάνιδα την υπάνδρευσαν και την εκουκούλωσαν και την έκαμαν νύμφην οι γονείς της.

— Ω! να το προικιό μου! είπε.

Αυταί υπήρξαν αι τελευταίαι λέξεις της. Η γραία Χαδούλα εύρε τον θάνατον εις το πέραςμα του Αγίου Σώστη, εις τον λαϊμόν τον ενώνοντα τον βράχον του ερημητηρίου με την ξηράν, εις το ήμισυ του δρόμου, μεταξύ της θείας και της ανθρωπίνης δικαιοσύνης.

φάτνωμα: το νταβάνι, εδώ το κοίλωμα του τζακιού.

βρέμουσα: θορυβώδης (ρ. βρέμω = βρυχιέμαι, βγάζω δυνατή κραυγή).

λογαιοδικός: τρόπος απαγγελίας που πλησιάζει προς το τραγούδι, μισοτραγουδιστός.

αδρός: έντονος.

χαρακτήρ: (λόγ. λ.) πλ. χαρακτήρες· χαρακτηριστικά.

μάμμη: γιαγιά.

* Η Φραγκογιαννού ήταν υφάντρα, αλλά έκανε και τη μαμμή και την «ψευδογιατίρσις» με βότανα που η ίδια μάζεε.

οιονεί: κατά κάποιον τρόπο.

λάκυρος: αυτός που γίνεται από πατημένα σταφύλια· επίθ. του κρασιού (λάκυρος οίνος).

ρανίς: σταγόνα.

αναπολώ: ξαναφέρνω στο νου μου.

επέφερε: συμπλήρωσε.

οκνώ: βαριέμαι.

έρρηξεν: (λ. αρχ. ρήγνυμι)· έβγαλε.

κανθός: (του όμματος)· η γωνία του ματιού.

ήσπαιρον: του ρ. ασπαίρω· σπαρταρώ.

αρτίως: πριν από λίγο.

κράσπεδα: (των ενδυμάτων)· το κάτω μέρος, ο ποδόγυρος.

διάβροχος: βρεγμένος.

ζύγωμα: τόξο, γέφυρα.

αίρεσις: εκλογή.

εξαγορευόμαι: εξομολογούμαι.

αλίπτυπος: θαλασσοδαρμένος.
μυκτήρες: τα ρουθούνια.

Δραστηριότητες

1. Αν το κείμενο ήταν γραμμένο στην εποχή που ζούμε θα υπήρχαν αλλαγές ως προς τις ιδέες αναφορικά με τη θέση και τη μοίρα των γυναικών;
2. Να γράψετε ξανά το τελευταίο απόσπασμα, δίνοντας ένα διαφορετικό τέλος στη Φόνισσα.
3. Η Φραγκογιαννού φτάνει στην εγκληματική ιδέα της βρεφοκτονίας (στο κεφ. Ε') ύστερα από εμπειρίες και εσωτερικές διεργασίες που δίνονται στα τέσσερα πρώτα κεφάλαια του έργου. Με βάση τα αποσπάσματα και τις περιληπτικές πληροφορίες να διερευνήσετε τα αίτια που συντείνουν στη διαμόρφωση της παράλογης ιδέας της και να τα εκθέσετε σε συνεχή λόγο. Τα αίτια αυτά θα τα αναζητήσετε κυρίως: α) Στις ατομικές της εμπειρίες β) Στο κοινωνικό περιβάλλον της (οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, κυρίαρχες αντιλήψεις) γ) Στο χαρακτήρα της δ) Στην κατάσταση που ζει τώρα δίπλα στο άρρωστο βρέφος και στη λεχώνα κόρη της.
4. Η ιδέα που διακατέχει τη Φραγκογιαννού και οι πράξεις της έρχονται σε αντίθεση με τις θρησκευτικές και ηθικές αντιλήψεις, είναι αποτρόπαια εγκλήματα. Πώς η Φραγκογιαννού γεφυρώνει μέσα της αυτό το χάσμα; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας με συγκεκριμένες αναφορές στο κείμενο.
5. Όπως είδατε στην εισαγωγή, η Φόνισσα θεωρείται «δυνατό ψυχογραφικό έργο». Σ' αυτήν παρατηρούμε επίσης ένα από τα κύρια γνωρίσματα της συγγραφικής τέχνης του Παπαδιαμάντη, το ρεαλισμό. Να επαληθεύσετε τις παρατηρήσεις αυτές με συγκεκριμένες αναφορές στο κείμενο.
6. Ο θεσμός της προίκας, ενώ ενίσχυε τη θέση της γυναίκας στην έγγαμη ζωή της, συγχρόνως τη μετέβαλλε σε αντικείμενο αγοραπωλησίας. Στην εποχή μας ο θεσμός αυτός άρχισε να υποχωρεί. Ποια νομίζετε ότι είναι τα αίτια αυτής της παρακμής του θεσμού και πώς επηρεάζει η παρακμή τη θέση της γυναίκας;

ενότητα 2η
Theme: Marriage

AURORA LEIGH (1856) by ELIZABETH BARRETT BROWNING

"With quiet indignation I broke in.
'You misconceive the question like a man,
Who sees a woman as the complement
Of his sex merely. You forget too much
That every creature, female as the male,
Stands single in responsible act and thought
As also in birth and death. Whoever says
To a loyal woman, "Love and work with me,"
Will get fair answers, if the work and love
Being good themselves, are good for her—the best
She was born for [...]
"But me, your work
Is not the best for, – nor your love the best,
Nor able to commend the kind of work
For love's sake merely. Ah, you force me, sir,
To be over-bold in speaking of myself, –
I, too, have my vocation, – work to do,
The heavens and earth have set me, since I changed
My father's face for theirs, – and though your world
Were twice as wretched as you represent
Most serious work, most necessary work,
As any of the economists'." (Book 2)

Pre-reading questions:

1. What do you know about the 19th century in Britain? What important evolutions took place in the British economy and how did they affect the society?
2. What do you know about the women's position and role in the Victorian society?
3. Do you know any women writers of those times? Can you mention any of their works?
4. What were the main themes of their works? Why did they use these themes?
5. Many women writers of that period published anonymously or under male pseudonyms. Why?
6. After listening to Elizabeth Barrett Browning's biography, mention what factors contributed to her being a successful writer of her times.
7. The epic poem *Aurora Leigh* consists of nine books. Can you guess why the writer chose this number of books?

While-reading questions:

8. *Aurora Leigh* is an epic poem. Why do you think Elizabeth Barrett chose this literary form to develop her story? And why did she use blank verse?
9. After reading the extract of *Aurora Leigh*, detect what its main theme is.
10. Why was this epic poem characterized as an early feminist work? Detect elements of the poem that justify this opinion.
11. In the poem, poetry is compared to the economists' work. Why was this comparison striking, given the period when it was written?
12. The heroine's full name is a hint for her sense of independence and women's need for a new start. Can you explain why?
13. Compare the role of the woman in this text with the one in the Greek text "Monologue of a sensitive man" ("Μονόλογος ευαίσθητου") by Emmanouil Roidis. How did men expect women to play their role as wives and what were the women's attitudes towards this expectation? What do the two women's reactions show about the societies they lived in?

Post-reading activity:

Find another woman's literary work of the Victorian period and compare the woman's role as a wife with that presented by Roidis. Explain the similarities and differences you detect.

ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΥ (1896) του ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗ

Το παρακάτω σατιρικό χρονογράφημα δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στην εφημερίδα Εμπρός, στις 11.11.1896. Ο συγγραφέας δίνει έμμεσα πολλές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τη ζωή και τα ήθη των Αθηναίων στα τέλη του 19ου αιώνα. Δεν πρέπει να διαφύγει ο ειρωνικός χαρακτήρας του χρονογραφήματος.

Μεγάλη δυστυχία είναι να έχει κανείς πολύ καλήν καρδίαν. Το ηξεύρω εκ πείρας, διότι μ' έκαμεν ο Θεός παραπολύ ευαίσθητον. Δεν ημπορώ να ιδώ άνθρωπον να πάσχει και να κλαίει χωρίς να γίνουν τα νεύρα μου άνω κάτω, ούτε να εννοήσω πώς κατορθώνουν άλλοι να παρευρίσκωνται εις λυπηρά θεάματα. Αν τύχει ν' αποθάνει γνώριμός των, τρέχουν εις την κηδείαν, ακόμη και αν χιονίζει. Αλλ' εγώ δεν ημπορώ να ιδω αποθαμένον άνθρωπον όπου εγνώρισα ζωντανόν, χωρίς να με ταράξει η σκέψις ότι κι εγώ θα αποθάνω. Έπειτα, αν οι συγγενείς του εφάινοντο φρόνιμοι και παρηγορημένοι, τούτο θα μ' επείραζε, διότι δεν αγαπώ τους εγωιστάς· αν πάλιν έκλαιαν και εθρήνουν, το θέαμα θα μου έκοπτε την όρεξιν ή θα εχαλούσε την χώνειψίν μου.

Το στομάχι μου είναι κι εκείνο ευαίσθητο και δύο πράγματα δεν ημπορεί να χωνέψει, τον αστακόν και τας συγκινήσεις. Τας συγκινήσεις εύκολον είναι να τας αποφύγω· να μη τρώγω όμως αστακόν θα ήτο θυσία τόσον μεγάλη, ώστε μου συμβαίνει πολλές φορές να ξεχάσω πως είναι βαρυστόμαχος και να θυμηθώ ότι πρέπει κανείς να συγχωρεί εις όσους αγαπά τα ελαττώματά των.

Άλλο πράγμα όπου δεν ημπορώ να καταλάβω είναι να υπάρχουν άνθρωποι τόσον σκληρόκαρδοι, ώστε να δέχονται να παρασταθούν φίλοι των εις μονομαχίαν. Αλλ' εγώ είμαι ευαίσθητος, και μόνη η ιδέα ότι ημπορεί ο φίλος μου ή και ο αντίπαλος του να πάθει, με κάμνει ν' ανατριχιάζω· προ πάντων όταν συλλογίζομαι ότι την ημέραν της μονομαχίας πρέπει να σηκωθώ εις τας επτά, ας είναι καιρός άσχημος, να χασομερέψω εις τρεχάματα, συνεντευξεις και συντάξεις πρωτοκόλλων, και ίσως να πληρώσω και αμαξιάτικα με κίνδυνον να τα χάσω, αν τύχει. Θεός φυλάξει, ο φίλος μου να σκοτωθεί.

Μεγάλη πρέπει να είναι η αναισθησία και εκείνων όπου δανείζουν εις τους φίλους των χρήματα, χωρίς να συλλογισθούν ότι ενδέχεται να μη δυνηθεί να τα αποδώσει εις την προθεσίαν, να τους εντρέπεται και να τους αποφεύγει. Τούτο ημπορεί να φανεί μικρόν κακόν εις όσους δεν έχουν καρδίαν, αλλ' η ιδική μου θα ερραγίζετο, αν παλαιός μου φίλος, μ' απαντούσεν εις τον δρόμον και εκαμώνετο πως δεν με είδεν. Αυτός είναι ο λόγος που μ' έκαμε να πάρω την απόφασιν να μη δανείσω ποτέ εις φίλον μου εκατόν δραχμάς, έστω και αν πρόκειται να σωθεί με αυτός η τιμή και η ζωή του. Παρά να τον ιδω αχάριστον, καλύτερα να τον κλάψω αποθαμένον, αφού μάλιστα θα μ' εμπόδιζεν η ευαισθησία μου να υπάγω εις την κηδεία του.(...)

Άλλη σκληρότης και κουταμάρα είναι εκείνων όπου δίδουν ελεημοσύνην εις τους πτωχούς, χωρίς να συλλογισθούν ότι αν μεν είναι ο ελεούμενος ικανός να εργασθεί ενθαρρύνουν την οκνηριάν του, αν δε τύχει χωλός, στραβός, κουλοχέρης ή λωβιασμένος, το ψωμί που του δίδουν προμακραίνει ζωήν αθλίαν και βασανισμένην. Τούτο δεν το λέγω εγώ, το λέγουν οι μεγάλοι φιλόσοφοι, ο [Σπένσερ](#) και ο [Δαρβίνος](#), που απέδειξαν πόσον απάνθρωπα είναι τα λεγόμενα φιλανθρωπικά καταστήματα, τα άσυλα των ανιάτων, τα γηροκομεία και τα λεπροκομεία. Εσημάδεψα εις τα βιβλία των τα μέρη όπου το λέγουν, και τα δείχνω εις όσους έχουν την διακρισίαν να μου ζητούν χρήματα, διά να εμποδίσουν ν' αποθάνουν με την ησυχίαν των δυστυχισμένα πλάσματα, που θα ήτο δι' αυτά ο θάνατος ευεργεσία.

Προ μερικών μηνών μού έστειλεν ο αγιοχώματος μητροπολίτης Γερμανός μίαν επιτροπήν να μου ζητήσει να συνεισφέρω, ως μεγάλος κτηματίας, διά να συστηθεί εις κάθε τμήμα των Αθηνών ένα

«λαϊκόν μαγειρείον», όπου θα εύρισκαν οι πτωχοί άνθρωποι με μόνον δεκαπέντε λεπτά ένα φλιτζάνι ζουμί κι ένα κομμάτι κρέας. Αν ήμουν άκαρδος καθώς οι άλλοι, θα έδινε κι εγώ τας είκοσι δραχμάς μου χωρίς δυσκολίαν. Η ευαισθησία μου όμως δεν μου συγχωρεί ούτε καν να συλλογισθώ ότι τρέφονται εις το πλάγι μου δυστυχείς άνθρωποι με νερόζουμο και κοιλιές, ενώ τρώγω εγώ μπαρμπούνια και φιλέτο.

Τρανή απόδειξις της υπερβολικής μου ευαισθησίας είναι και ο τρόπος όπου υπανδρεύθην. Όταν επλησίασαν να με πλακώσουν τα γεράματα, να με κουράζουν αι διασκεδάσεις και να μ' ενοχλούν οι ρευματισμοί, αισθάνθηκα την ανάγκην να έχω ένα σπιτικόν και μίαν γυναίκα δική μου να με περιποιείται. Καθώς πας άλλος, αγαπώ κι εγώ τις εύμορφες, και πλούσιος καθώς είμαι, εύκολον ήτο να εύρω ένα νόστιμο κορίτζι, αν δεν εξητούσα προίκα. Άλλος εις την θέσιν μου θα το έκαμνεν, αλλ' εγώ εσυλλογίσθηκα πόσον θα εβασάνιζε την ευαισθησίαν μου, αν υπανδρευόμην εύμορφην πτωχοκόρην, η ιδέα ότι μ' επήρεν όχι διά τα ευγενή μου αισθήματα, αλλά διά τα επτά μου σπίτια. Παρά αυτήν την ανυπόφορην υποψίαν επροτίμησα να θυσιασθώ και να πάρω πλούσιαν ασημομούραν. Η ευγένεια της ψυχής μου είναι τόση, ώστε η μεγάλη της μύτη και τα ψεύτικα της δόντια δε μ' εμπόδισαν, όχι μόνον να φέρωμαι καλά μαζί της, αλλά και να την αγαπώ, περισσότερον ίσως παρ' ότι πρέπει.

Ως απόδειξιν της αγάπης μου αρκεί ν' αναφέρω πως, όταν έτυχε πέρυσι ν' αρρωστήσει, δεν κατώρθωσα ποτέ να την βλέπω να υποφέρει. Ο βήχας της και το γλου-γλου της γαργάρας της μου έσχιζε την καρδιά και την ακοήν, και η μυρωδιά της αρρωστοκάμερας μου έφερνε ζάλη. Η ανικανότης μου να την βλέπω να υποφέρει με ανάγκαζε να μένω έξω από το σπίτι από το πρωί έως το βράδυ και καμιά φορά από το βράδυ έως το πρωί. Αυτή η αρρώστια της γυναίκας μου μ' έκαμε να εξοδέψω πολλά χρήματα εις αμάξια, θέατρα, γεύματα εις την Μεγάλην Βρεττανίαν και εκδρομάς με φίλους μου εις την Κηφισίαν και την Πεντέλην. Το μεγαλύτερο όμως έξοδο ήτο ότι τας ημέρας που η γυναίκα μου δεν εφαινετο διόλου καλά, η ανησυχία και η λύπη μου ήτον τόσον μεγάλη, ώστε ηναγκάσθηκα να πάρω διά παρηγορήτραν μίαν Γαλλίδα του Φαλήρου. Περιττόν είναι να προσθέσω ότι η ευγένεια της ψυχής και των τρόπων μου μ' εμπόδισαν να είπω τίποτε δι' αυτά τα έξοδα εις την γυναίκα μου, όταν έγινε καλά.

Εναντίον της δεν έχω κανένα σπουδαίο παράπονο. Προσπαθεί εις όλα να μ' ευχαριστήσει και ποτέ δεν ερωτά ούτε πού ήμουν ούτε τι κάμνω. Είναι φρόνιμη, ήσυχη νοικοκυρά και με κάμνει να καλοπερνώ χωρίς να εξοδεύει πολλά. Το σπίτι λάμπει, ποτέ δεν έλειψε κουμπί από τα πουκάμισα μου και είμαι πάντοτε βέβαιος να εύρω εις το τραπέζι το φαγί που μ' αρέσει. Εκατάφερε μάλιστα να μαγειρεύει και τον αστακόν με μία αμερικάνικη σάλτσα που ημπορεί τώρα να τον τρώγω χωρίς να μου πειράζει το στομάχι. Αυτά είναι βέβαια μεγάλα προτερήματα. Ένα μόνον πράγμα της λείπει, η ευαισθησία. Αυτό το εκατάλαβα, όταν ήλθεν η σειρά μου ν' αρρωστήσω!

Ενώ εγώ εις την δική της αρρώστιαν δεν ημπορούσα να την βλέπω να υποφέρει και αναγκαζόμουν να φεύγω και να ζητώ παρηγορίαν εις το ξεφάντωμα, αυτή ούτε στιγμή δεν έλειψεν από κοντά μου· αγρύπνησε δέκα νύχτες κατά σειράν εις το προσκέφαλό μου. Ήθελεν η ίδια να μου δίνει τα γιατρικά, να μ' αλλάζει και να με μεταγυρίζει, χωρίς να με συνερίζεται διά τον κακόν μου τρόπον, χωρίς να σιχαίνεται τα καταπλάσματα ούτε να ενοχλείται από την αρρωστομυρωδιάν του δωματίου. Αυτά μ' έκαμαν να υποπτευθώ ότι η γυναίκα μου δεν έχει ούτε καλήν όσφρησιν ούτε μεγάλην ευαισθησίαν. Πώς τω όντι θα ημπορούσε, αν ήτο ευαίσθητη, να με βλέπει να υποφέρω, να βασανίζομαι, να με καίουν οι συναπισμοί και να με δαγκάνουν αι αβδέλλαι;

Κατάντησα να πιστεύω πως έχουν κάποιον δίκαιον όσοι θεωρούν την υπερβολικήν τρυφερότητα των γυναικών ως πρόληψιν και παραμύθι. Άδικον όμως θα ήτο και ν' απαιτήσω από τους άλλους την ιδική μου έκτακτον και μοναδικήν ευαισθησίαν.

Δραστηριότητες

1. Να καταγράψετε και να σχολιάσετε τις αναφορές που γίνονται στις περί γάμου αντιλήψεις της αθηναϊκής κοινωνίας του τέλους του 19ου αιώνα.
2. Να γράψετε δύο παραγράφους όπου η γυναίκα θα μιλάει για την ευαισθησία του συζύγου της, αλλάζοντας τη φωνή της αφήγησης. Προσπαθήστε να διατηρήσετε το ύφος του συγγραφέα.
3. Να εκθέσετε τους λόγους, για τους οποίους ο ήρωας αποφάσισε να παντρευτεί. Να σχολιάσετε αυτούς τους λόγους
4. Διατηρεί το χρονογράφημα, κατά τη γνώμη σας, την επικαιρότητά του και στη σημερινή εποχή. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

THE JUNGLE BOOK (1894) by RUDYARD KIPLING

(The first set of three stories stars a young boy named Mowgli. He is raised by wolves, trained by a bear, kidnapped by monkeys, rescued by a panther and a snake, and kills and skins a tiger. All this before he hits puberty. In this extract, Bagheera, the black panther, has a discussion with Mowgli about his status in the jungle.)

Bagheera would lie out on a branch and call, "Come along, Little Brother," and at first Mowgli would cling like the sloth, but afterward he would fling himself through the branches almost as boldly as the gray ape. He took his place at the Council Rock, too, when the Pack met, and there he discovered that if he stared hard at any wolf, the wolf would be forced to drop his eyes, and so he used to stare for fun. At other times he would pick the long thorns out of the pads of his friends, for wolves suffer terribly from thorns and burs in their coats. He would go down the hillside into the cultivated lands by night, and look very curiously at the villagers in their huts, but he had a mistrust of men because Bagheera showed him a square box with a drop gate so cunningly hidden in the jungle that he nearly walked into it, and told him that it was a trap. He loved better than anything else to go with Bagheera into the dark warm heart of the forest, to sleep all through the drowsy day, and at night see how Bagheera did his killing. Bagheera killed right and left as he felt hungry, and so did Mowgli—with one exception. As soon as he was old enough to understand things, Bagheera told him that he must never touch cattle because he had been bought into the Pack at the price of a bull's life. "All the jungle is thine," said Bagheera, "and thou canst kill everything that thou art strong enough to kill; but for the sake of the bull that bought thee thou must never kill or eat any cattle young or old. That is the Law of the Jungle." Mowgli obeyed faithfully.

And he grew and grew strong as a boy must grow who does not know that he is learning any lessons, and who has nothing in the world to think of except things to eat.

Mother Wolf told him once or twice that Shere Khan was not a creature to be trusted, and that some day he must kill Shere Khan. But though a young wolf would have remembered that advice every hour, Mowgli forgot it because he was only a boy—though he would have called himself a wolf if he had been able to speak in any human tongue.

Shere Khan was always crossing his path in the jungle, for as Akela grew older and feebler the lame tiger had come to be great friends with the younger wolves of the Pack, who followed him for scraps, a thing Akela would never have allowed if he had dared to push his authority to the proper bounds. Then Shere Khan would flatter them and wonder that such fine young hunters were content to be led by a dying wolf and a man's cub. "They tell me," Shere Khan would say, "that at Council ye dare not look him between the eyes." And the young wolves would growl and bristle.

Bagheera, who had eyes and ears everywhere, knew something of this, and once or twice he told Mowgli in so many words that Shere Khan would kill him some day. Mowgli would laugh and answer: "I have the Pack and I have thee; and Baloo, though he is so lazy, might strike a blow or two for my sake. Why should I be afraid?"

It was one very warm day that a new notion came to Bagheera—born of something that he had heard. Perhaps Ikki the Porcupine had told him; but he said to Mowgli when they were deep in the jungle, as the boy lay with his head on Bagheera's beautiful black skin, "Little Brother, how often have I told thee that Shere Khan is thy enemy?"

"As many times as there are nuts on that palm," said Mowgli, who, naturally, could not count. "What of it? I am sleepy, Bagheera, and Shere Khan is all long tail and loud talk—like Mao, the Peacock."

"But this is no time for sleeping. Baloo knows it; I know it; the Pack know it; and even the foolish, foolish deer know. Tabaqui has told thee too."

"Ho! ho!" said Mowgli. "Tabaqui came to me not long ago with some rude talk that I was a naked man's cub and not fit to dig pig-nuts. But I caught Tabaqui by the tail and swung him twice against a palm-tree to teach him better manners."

"That was foolishness, for though Tabaqui is a mischief-maker, he would have told thee of something that concerned thee closely. Open those eyes, Little Brother. Shere Khan dare not kill thee in the jungle. But remember, Akela is very old, and soon the day comes when he cannot kill his buck, and then he will be leader no more. Many of the wolves that looked thee over when thou wast

brought to the Council first are old too, and the young wolves believe, as Shere Khan has taught them, that a man-cub has no place with the Pack. In a little time thou wilt be a man.”

“And what is a man that he should not run with his brothers?” said Mowgli. “I was born in the jungle. I have obeyed the Law of the Jungle, and there is no wolf of ours from whose paws I have not pulled a thorn. Surely they are my brothers!”

Bagheera stretched himself at full length and half shut his eyes. “Little Brother,” said he, “feel under my jaw.”

Mowgli put up his strong brown hand, and just under Bagheera’s silky chin, where the giant rolling muscles were all hid by the glossy hair, he came upon a little bald spot.

“There is no one in the jungle that knows that I, Bagheera, carry that mark—the mark of the collar; and yet, Little Brother, I was born among men, and it was among men that my mother died—in the cages of the king’s palace at Oodeypore. It was because of this that I paid the price for thee at the Council when thou wast a little naked cub. Yes, I too was born among men. I had never seen the jungle. They fed me behind bars from an iron pan till one night I felt that I was Bagheera—the Panther—and no man’s plaything, and I broke the silly lock with one blow of my paw and came away. And because I had learned the ways of men, I became more terrible in the jungle than Shere Khan. Is it not so?”

“Yes,” said Mowgli, “all the jungle fear Bagheera—all except Mowgli.”

“Oh, thou art a man’s cub,” said the Black Panther very tenderly. “And even as I returned to my jungle, so thou must go back to men at last—to the men who are thy brothers—if thou art not killed in the Council.”

“But why—but why should any wish to kill me?” said Mowgli.

“Look at me,” said Bagheera. And Mowgli looked at him steadily between the eyes. The big panther turned his head away in half a minute.

“That is why,” he said, shifting his paw on the leaves. “Not even I can look thee between the eyes, and I was born among men, and I love thee, Little Brother. The others they hate thee because their eyes cannot meet thine; because thou art wise; because thou hast pulled out thorns from their feet—because thou art a man.”

“I did not know these things,” said Mowgli sullenly, and he frowned under his heavy black eyebrows.

Pre-reading questions:

1. What do you know about the 19th century colonialism of Britain? How did it affect the British economy and society?
2. Have you read any books by Rudyard Kipling? What are the main themes of his works?
3. After listening to Rudyard Kipling’s biography, mention which autobiographical elements are found in some of his famous works.

While-reading questions:

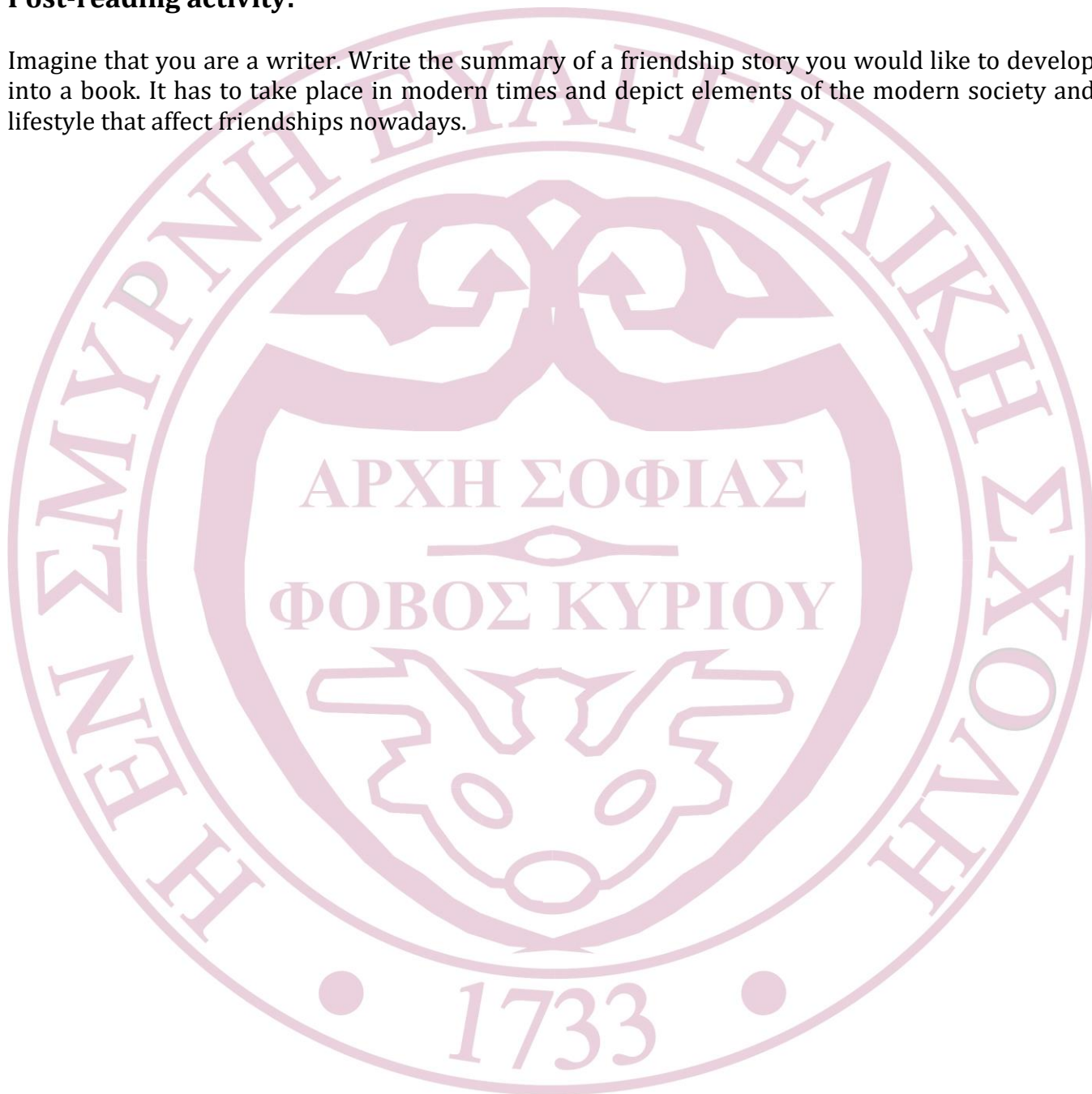
4. *The Jungle Book* is a children’s book. Justify this statement.
5. After reading the extract of *The Jungle Book*, detect what its main themes are.
6. How is friendship depicted in this extract? What are the main features of friendship? This friendship between a male panther and a boy is symbolic. Can you analyse it?
7. What is the role of Shere Khan in the book? Analyse it.

8. Analyze the writing techniques used by the author (narrator's point of view, genre, style, tone). What is the impression and feeling the reader is left with?

9. Compare and contrast the way friendship between two males is seen in this text with the one in the Greek text "The Two Friends" ("Οι δύο φίλοι") by Giorgos Theotokas.

Post-reading activity:

Imagine that you are a writer. Write the summary of a friendship story you would like to develop into a book. It has to take place in modern times and depict elements of the modern society and lifestyle that affect friendships nowadays.

ΑΡΓΩ (ΟΙ ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ) (1933) του ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΘΕΟΤΟΚΑ

Στο πρώτο απόσπασμα παρακολουθούμε τον Αλέξη Νοταρά με το φίλο του Μανόλη Σκυριανό, που είναι πρόεδρος της Αργώς, να πηγαίνουν στο Ζάππειο, όπου θα συναντηθούν με τα άλλα μέλη του Συλλόγου.

1. (Οι δυο φίλοι)

Σαν τελείωσε η παράδοση, ο Αλέξης κι ο Μανόλης προχώρησαν μαζί στην οδό Ακαδημίας, προς τη λεωφόρο Κηφισίας, κι από κει, ακολουθώντας τα κάγκελα του Εθνικού Κήπου, μπήκανε στη λεωφόρο του Ηρώδη του Αττικού.

Οι δυο νέοι γνωριζόντανε από τότε που θυμόντανε τον κόσμο. Είχανε παίξει μαζί στον Κήπο και στο Ζάππειο, είχανε περάσει όλες τις τάξεις του σχολείου στο ίδιο θρανίο. Παρά τη μεγάλη διαφορά των ιδιοσυγκρασιών τους, των χαρακτήρων τους και των κλίσεων, τους ένωνε μια αληθινή και πολύ παλιά αγάπη. Ο Αλέξης ήταν ο καλύτερος φίλος του Μανόλη κι ο Μανόλης ο μόνος φίλος του Αλέξη. Υπήρχε μεταξύ τους εκείνη η εξαιρετική και πολύτιμη συνεννόηση, που δημιουργιέται κάποτε ανάμεσα σε ανθρώπους ολότελα διαφορετικούς, ακόμα και αντίθετους, που συμπληρώνονται, θαρρείς, αρμονικά ο ένας με τον άλλον. Ο καθένας αγαπά και εκτιμά στον άλλον τα ψυχικά γνωρίσματα που του λείπουν και συνάμα ξανοίγεται στον άλλον ευκολότερα παρά σε μια συγγενική φύση, γιατί νιώθει ίσως πως ο άλλος, ο αλλιώτικος άνθρωπος, ξένος προς τα πάθη του και τους καημούς του, θα τον κρίνει πιο ψυχρά, πιο αντικειμενικά και πιο δίκαια. Τέτοιες συνεννοήσεις των ψυχών, που γεννιούνται σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις, είναι ίσως οι πιο σίγουρες και πιο μόνιμες. Τον τελευταίο όμως καιρό οι συζητήσεις των δύο φίλων είχανε γίνει πολύ δύσκολες. Υπήρχε ανάμεσά τους κάποια στενοχώρια, κάποια τύψη, σα να βρισκότανε σε δύσκολη θέση ο ένας μπροστά στον άλλο, σα να αδικούσε ο ένας τον άλλο και ντρεπόντανε γι' αυτό, σα να είχανε προδώσει κι οι δυο τους τη φιλία. Ο Μανόλης καταλάβαινε καλά πως ο μόνος τρόπος να διαλυθεί αυτή η δυσάρεστη ατμόσφαιρα ήτανε να δοθούνε καθαρές εξηγήσεις κι από τις δυο μεριές, να ειπωθούνε τα πράγματα ορθά κοφτά με το όνομά τους κι όχι με υπονοούμενα και υπαινιγμούς. Μα σ' αυτήν την περίπτωση η ντόμπρα ειλικρίνειά του τον είχε εγκαταλείψει. Είχε κάτι μέσα του, που δεν μπορούσε να το πει στο φίλο του μήτε σε κανέναν άλλο, κάτι που τον πίεζε όμως ακατάπαυστα και δεν έφευγε ποτέ από την μνήμη του. Ένωθε πως αν το έλεγε θα του έκανε καλό, θα τον ξαλάφρωνε, μα δεν ήταν ικανός να το εμπιστευτεί σε κανέναν. Αρκετές φορές του είχε συμβεί να τον ελκύσουν και να τον σαγηνέψουν ειδών ειδών κορίτσια, μα τώρα ήταν άλλο πράμα. Άλλοτε δεν τον έμελε καθόλου αν καταλάβαιναν οι τριγυρινοί πως ήταν ερωτευμένος, αν τον πειράζανε και τον κουτσομπολεύανε. Γελούσε κι αυτός μαζί τους και κορόιδευε τον εαυτό του. Τώρα όμως δεν μπορούσε πια να γελάσει με τον εαυτό του, μήτε καν να δεχτεί συζήτηση απάνω σ' αυτό το θέμα. Κάθε συζήτηση για τη Μόρφω μ' έναν τρίτο, του φαινότανε προκαταβολικά σα μια βεβήλωση του μυστικού. Για τούτο δεν έλεγε τίποτα, κι ο ντροπαλός και κλεισμένος Αλέξης δεν ήτανε βέβαια ικανός να κάνει τα πρώτα βήματα της εξομολόγησης.

Περπατούσαν χωρίς να μιλούν στη στενή και σκιερή λεωφόρο. Μια περιπολία πέρασε βιαστικά στο αντικρινό πεζοδρόμιο να αλλάξει τους φρουρούς του Προέδρου της Δημοκρατίας. Οι ψηλοί και λυγεροί εύζωνες, με τους μαβιούς ντουλαμάδες και τις αστραφτερές ξιφολόγχες, βροντήσανε δυνατά τον υποκόπανο καταγής. Η σημαία κυμάτιζε αγέρωχη απάνω από τα πυκνά φυλλώματα του Παλατιού.

— Κανείς δεν τραγούδησε ακόμα τις πιπεριές της Αθήνας, είπε ξαφνικά ο Αλέξης. Συλλογίστηκες ποτέ τι περίεργα πράματα αναδίνουν αυτές οι χλωμές και αιθθαλείς δεντροστοιχίες;

— Ναι, είπε ο Μανόλης κι έψαξε να βρει κάτι να απαντήσει — ναι, δεν μπορώ να φανταστώ την Αθήνα χωρίς τις πιπεριές.

— Και χωρίς αυτούς τους μαβιούς ευζώνους, πρόσθεσε ο Αλέξης κοιτάζοντας προς το Παλάτι. Κι η ελληνική σημαία, αλήθεια, πολύ ευχάριστος συνδυασμός χρωμάτων και γραμμών. Παρατήρησες; Ιδίως η ναυτική σημαία με τις πολλές γραμμές. Είχανε κάποια καλλιτεχνική φλέβα αυτοί οι κουρσάροι του 21, που φανταστήκανε τέτοια σημαία.

— Ναι, είπε πάλι ο Μανόλης και συλλογίστηκε ότι ποτέ δεν του ήρθε η ιδέα πως η σημαία μπορούσε να ήταν έργο τέχνης.

Μα ο Αλέξης γύρισε στις πιπεριές του.

— Σε ορισμένες στιγμές, έλεγε, το σούρουπο ιδίως, μεταδίδουν τον τόνο τους στους δρόμους, στα σπίτια, στους διαβάτες, σ' όλην την ατμόσφαιρα της πόλης — επιβάλλουν παντού έναν τόνο— να, σαν παστέλ*, μα πολύ απαλά δουλεμένο, με την άκρη των δαχτύλων —ένα τόνο μισοσβησμένο, αερώδη— κάτι το ακαθόριστο, το ασύλληπτο, που εξιδανικεύει το τοπίο, σε βεβαιώ — παρατήρησες;— ένας ζωγράφος θα μπορούσε ίσως να το πει...

Μονολογούσε δίχως να δίνει σημασία σ' αυτά που έλεγε. Ένωσε όμως πως μπορούσε να εκφραστεί το αίσθημά του όχι μόνο με συνδυασμούς χρωμάτων, αλλά και με συνδυασμούς λέξεων. Σώπασε και, άθελά του, άρχισε να ταιριάζει λέξεις στο νου του. Εξακολούθησαν τον περίπατο σιωπηλά, περάσανε μπροστά στο Στάδιο και μπήκανε στο πάρκο του Ζαππείου από ένα στενό δρομάκο, που οδηγούσε στο πλάτωμα. Τα ανοιξιάτικα αρώματα τους χτύπησαν απότομα κι ο Μανόλης μονομιάς ξαναθυμήθηκε τη Μύκονο και το λευκό φουστάνι της Μόρφως, δαρμένο από το μελτέμι του Αιγαίου. Είχε όρεξη να πετάξει μακριά μες στα φυλλώματα την τσάντα του, γεμάτη Ρωμαϊκό Δίκαιο, και να τρέξει μ' όλην τη δύναμή του, να διασχίσει το Ζάππειο πέρα ως πέρα, μα συγκρατήθηκε γιατί θυμήθηκε πως ήτανε πρόεδρος και πως τον περίμεναν λίγο παρέκει σοβαρότατες συζητήσεις.

Δραστηριότητες

1. Να διακρίνετε μέσα στο κείμενο τα χαρακτηριστικά που, κατά τον συγγραφέα, διέπουν μια αληθινή φιλία.
2. Πώς παρουσιάζεται η δύναμη του έρωτα ανάμεσα στα δύο φύλα μέσα στο κείμενο;
3. Να μετατρέψετε τις σκέψεις του Μανόλη από ελεύθερο πλάγιο λόγο σε εσωτερικό μονόλογο.

LOVE AMONG THE HAYSTACKS (1912) by D. H. LAWRENCE

The two large fields lay on a hillside facing south. Being newly cleared of hay, they were golden green, and they shone almost blindingly in the sunlight. Across the hill, half-way up, ran a high hedge, that flung its black shadow finely across the molten glow of the sward. The stack was being built just above the hedge. It was of great size, massive, but so silvery and delicately bright in tone that it seemed not to have weight. It rose dishevelled and radiant among the steady, golden-green glare of the field. A little farther back was another, finished stack.

The empty wagon was just passing through the gap in the hedge. From the far-off corner of the bottom field, where the sward was still striped grey with winrows, the loaded wagon launched forward, to climb the hill to the stack. The white dots of the hay-makers showed distinctly among the hay.

The two brothers were having a moment's rest, waiting for the load to come up. They stood wiping their brows with their arms, sighing from the heat and the labour of placing the last load. The stack they rode was high, lifting them up above the hedge-tops, and very broad, a great slightly-hollowed vessel into which the sunlight poured, in which the hot, sweet scent of hay was suffocating. Small and inefficacious the brothers looked, half-submerged in the loose, great trough, lifted high up as if on an altar reared to the sun.

Maurice, the younger brother, was a handsome young fellow of twenty-one, careless and debonair, and full of vigour. His grey eyes, as he taunted his brother, were bright and baffled with a strong emotion. His swarthy face had the same peculiar smile, expectant and glad and nervous, of a young man roused for the first time in passion.

"Tha sees," he said, as he leaned on the pommel of his fork, "tha thowt as tha'd done me one, didna ter?" He smiled as he spoke, then fell again into his pleasant torment of musing.

"I thought nowt-tha knows so much," retorted Geoffrey, with the touch of a sneer. His brother had the better of him. Geoffrey was a very heavy, hulking fellow, a year older than Maurice. His blue eyes were unsteady, they glanced away quickly; his mouth was morbidly sensitive. One felt him wince away, through the whole of his great body. His inflamed self-consciousness was a disease in him.

"Ah but though, I know tha did," mocked Maurice. "Tha went slinkin' off"-Geoffrey winced convulsively-"thinking as that wor the last night as any of us'ud ha'e ter stop here, an' so tha'd leave me to sleep out, though it wor thy turn-"

He smiled to himself, thinking of the result of Geoffrey's ruse.

"I didna go slinkin' off neither," retorted Geoffrey, in his heavy, clumsy manner, wincing at the phrase. "Didna my feyther send me to fetch some coal-"

"Oh yes, oh yes-we know all about it. But tha sees what tha missed, my lad."

Maurice, chuckling, threw himself on his back in the bed of hay. There was absolutely nothing in his world, then, except the shallow ramparts of the stack, and the blazing sky. He clenched his fists tight, threw his arms across his face, and braced his muscles again. He was evidently very much moved, so acutely that it was hardly pleasant, though he still smiled. Geoffrey, standing behind him, could just see his red mouth, with the young moustache like black fur, curling back and showing the teeth in a smile. The elder brother leaned his chin on the pommel of his fork, looking out across the country.

Far away was the faint blue heap of Nottingham. Between, the country lay under a haze of heat, with here and there a flag of colliery smoke waving. But near at hand, at the foot of the hill, across the deep-hedged high road, was only the silence of the old church and the castle farm, among their trees. The large view only made Geoffrey more sick. He looked away, to the wagons crossing the field below him, the empty cart like a big insect moving down hill, the load coming up, rocking like a ship, the brown head of the horse ducking, the brown knees lifted and planted strenuously. Geoffrey wished it would be quick.

"Tha didna think-"

Geoffrey started, coiled within himself, and looked down at the handsome lips moving in speech below the brown arms of his brother.

“Tha didna think ‘er’d be thur wi’ me—or tha wouldna ha’ left me to it,” Maurice said, ending with a little laugh of excited memory. Geoffrey flushed with hate, and had an impulse to set his foot on that moving, taunting mouth, which was there below him. There was silence for a time, then, in a peculiar tone of delight, Maurice’s voice came again, spelling out the words, as it were:

“Ich bin klein, mein Herz ist rein,

Ist niemand d’rin als Christ allein.”

Maurice chuckled, then, convulsed at a twinge of recollection, keen as pain, he twisted over, pressed himself into the hay.

“Can thee say thy prayers in German?” came his muffled voice.

“I non want,” growled Geoffrey.

Maurice chuckled. His face was quite hidden, and in the dark he was going over again his last night’s experiences.

“What about kissing ‘er under th’ ear, Sonny,” he said, in a curious, uneasy tone. He writhed, still startled and inflamed by his first contact with love.

Geoffrey’s heart swelled within him, and things went dark. He could not see the landscape.

“An’ there’s just a nice two-handful of her bosom,” came the low, provocative tones of Maurice, who seemed to be talking to himself.

The two brothers were both fiercely shy of women, and until this hay harvest, the whole feminine sex had been represented by their mother and in presence of any other women they were dumb louts. Moreover, brought up by a proud mother, a stranger in the country, they held the common girls as beneath them, because beneath their mother, who spoke pure English, and was very quiet. Loud-mouthed and broad-tongued the common girls were. So these two young men had grown up virgin but tormented.

Now again Maurice had the start of Geoffrey, and the elder brother was deeply mortified. There was a danger of his sinking into a morbid state, from sheer lack of living, lack of interest. The foreign governess at the Vicarage, whose garden lay beside the top field, had talked to the lads through the hedge, and had fascinated them. There was a great elder bush, with its broad creamy flowers crumbling on to the garden path, and into the field. Geoffrey never smelled elder-flower without starting and wincing, thinking of the strange foreign voice that had so startled him as he mowed out with the scythe in the hedge bottom. A baby had run through the gap, and the Fräulein, calling in German, had come brushing down the flowers in pursuit. She had started so on seeing a man standing there in the shade, that for a moment she could not move: and then she had blundered into the rake which was lying by his side. Geoffrey, forgetting she was a woman when he saw her pitch forward, had picked her up carefully, asking: “Have you hurt you?”

Then she had broken into a laugh, and answered in German, showing him her arms, and knitting her brows. She was nettled rather badly.

“You want a dock leaf,” he said. She frowned in a puzzled fashion.

“A dock leaf?” she repeated. He had rubbed her arms with the green leaf.

And now, she had taken to Maurice. She had seemed to prefer himself at first. Now she had sat with Maurice in the moonlight, and had let him kiss her. Geoffrey sullenly suffered, making no fight.

Unconsciously, he was looking at the Vicarage garden. There she was, in a golden-brown dress. He took off his hat, and held up his right hand in greeting to her. She, a small, golden figure, waved her hand negligently from among the potato rows. He remained, arrested, in the same posture, his hat in his left hand, his right arm upraised, thinking. He could tell by the negligence of her greeting that she was waiting for Maurice. What did she think of himself? Why wouldn’t she have him?

Hearing the voice of the wagoner leading the load, Maurice rose. Geoffrey still stood in the same way, but his face was sullen, and his upraised hand was slack with brooding. Maurice faced up-hill. His eyes lit up and he laughed. Geoffrey dropped his own arm, watching.

“Lad!” chuckled Maurice. “I non knowed ‘er wor there.” He waved his hand clumsily. In these matters Geoffrey did better. The elder brother watched the girl. She ran to the end of the path, behind the bushes, so that she was screened from the house. Then she waved

her handkerchief wildly. Maurice did not notice the manoeuvre. There was the cry of a child. The girl's figure vanished, reappeared holding up a white childish bundle, and came down the path. There she put down her charge, sped up-hill to a great ash-tree, climbed quickly to a large horizontal bar that formed the fence there, and, standing poised, blew kisses with both her hands, in a foreign fashion that excited the brothers. Maurice laughed aloud, as he waved his red handkerchief.

"Well, what's the danger?" shouted a mocking voice from below. Maurice collapsed, blushing furiously.

"Nowt!" he called.

There was a hearty laugh from below.

The load rode up, sheered with a hiss against the stack, then sank back again upon the scotches. The brothers ploughed across the mass of hay, taking the forks. Presently a big, burly man, red and glistening, climbed to the top of the load. Then he turned round, scrutinized the hillside from under his shaggy brows. He caught sight of the girl under the ash-tree.

"Oh, that's who it is," he laughed. "I thought it was some such bird, but I couldn't see her."

The father laughed in a hearty, chaffing way, then began to teem the load. [...]

Pre-reading questions:

1. What do you know about the early 20th century English literature and writers?
2. Have you read any books by D.H. Lawrence? What are the main themes of his works?
3. After listening to D.H. Lawrence's biography, mention which autobiographical elements are found in some of his famous works.

While-reading questions:

4. *D.H. Lawrence writes about Eros.* Justify the statement based on the above extract.
5. After reading the extract of *Love Among The Haystacks*, detect what its main themes are.
6. Analyse the characters of the two brothers, Geoffrey and Maurice, and the way they see love.
7. How is the relationship between the two brothers depicted in this extract? Why, do you think, the author chose these two characters to co-exist in his short story?
8. Analyze the writing techniques used by the author (narrator's point of view, genre, style, tone).
9. Compare and contrast the way the same woman is seen and approached by the different male characters, the two brothers in this text and the three friends in the Greek text "Eroica" by Kosmas Politis.

Post-reading activities:

10. Which of the two brothers of the extract do you feel empathy for? Justify your answer.
11. Think of one or more songs that could express these brothers' feelings and their attitudes towards love. Justify your choices.

Θέμα: Έρωτας

Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗ ΜΟΝΙΚΑ (ΕΡΟΙΚΑ) (1938) του ΚΟΣΜΑ ΠΟΛΙΤΗ

Το απόσπασμα προέρχεται από την *Eroica* (1938), το κατεξοχήν «μυθιστόρημα εφηβείας» της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Η υπόθεση του έργου περιστρέφεται γύρω από μια ομάδα εφήβων, που αντιμετωπίζουν για πρώτη φορά τον έρωτα και το θάνατο. Στο απόσπασμα που ακολουθεί ο Αλέκος και ο Λοίζος διακόπτουν το ομαδικό παιχνίδι τους, γιατί η περικεφαλαία του αρχηγού έπεσε στον κήπο του Γάλλου πρόξενου. Τα δύο παιδιά μπαίνουν κρυφά στον κήπο, όπου γνωρίζουν τη Μόνικα, τη μικρή κόρη του πρόξενου.

Ο Μιχάλης τα χρειάστηκε με τα σχέδια του αρχηγού.

– Βρε συ, βρε, του λέει, είναι το σπίτι του πρόξενου! Θα βρούμε τον μπελά μας!

Εκείνος του πήρε το σκοινί από τα χέρια, το ξετύλιξε και, φέρνοντάς το βόλτα στον αέρα το τίναξε ψηλά και αγκίστρωσε το γάντζο στο σαμάρι του μαντρότοιχου. «Σκουντάτε με από κάτω», τους λέει, και μια και δυο σκαρφάλωσε στον τοίχο. «Η σειρά σου», φώναξε του Αλέκου. Αυτός δεν τα κατάφερε και τόσο εύκολα, όχι πολύ σίγουρος, λιγότερο ψηλός και πιο κρεατωμένος. Από τότε, μονάχα για κάτι ανούσιες φαντασίες ήτανε καλός. Ο άλλος έσκυψε, του άδραξε το χέρι και τον τράβηξε σιμά του.

Κόβανε βέργες και τις πετούσαν κάτω στη φωτιά. Η φλόγα έγλειφε τον αέρα μέσα σε σπίθες και τριξίματα, ο τόπος γέμισε καπνό. Τα μάτια του αρχηγού γυαλίσανε.

– Βίρα!, τους φώναξε από ψηλά.

Το νερό ξεπήδησε απ' το σωλήνα και τσιτσίριζε πάνω στις φλόγες.

Τον βλέπω ακόμα το μεγαλουργό διοργανωτή τόσης παιδιαστικής αστοχασιάς. Καβάλα στο σαμάρι του μαντρότοιχου –σαν το παλιό εκείνο χάλκινο μειζοβάρβαρο παιδί πάνω στο κολοβό του άτι, στο μουσειοχειρονομούσε με σφιγμένους γρόθους, αναδευότανε κι αγκομαχούσε –χαχ-χαχ-χαχ– και κάθε τόσο ξέσπαζε μια ιαχή παράτονη σαν γέλιο ξωτικού. Ο Κλεόβουλος με τον Αντώνη, αντί να βοηθούν, χοροπηδάνε γύρω στη φωτιά. Χλιμίντρισε μέσα στην έξαψή του κι ανατινάχτηκε ορμητικά. «Βρε σεις!» έβαλε μια φωνή... Στην αναμπουμπούλα πάει κι η περικεφαλαία. Κάνει να την αρπάξει στον αέρα, γλιστράει από τα χέρια του, κυλάει στην περιπλοκάδα – κι από κει, κλαρί-κλαρί, μ' ένα τενεκεδένιο κρότο, σωριάστηκε στο περιβόλι χάμω, από την άλλη μεριά.

– Τώρα;, ρώτησε δίπλα του ο Αλέκος. Πάμε στην είσοδο να ζητήσομε την άδεια...

– Κουραφέξαλα!

– Θα μας αφήσουν μόλις πω τ' όνομά μου.

– Σκασμός!

Έσυρε το σκοινί και μανουβράρισε το γάντζο. Σε μια στιγμή γλιστρούσε κιόλα μέσα στο ξένο περιβόλι. «Φσστ!» σφύριξε σιγανά του Αλέκου, κάνοντάς του νόημα να κατεβεί κι αυτός. Μα ο Αλέκος κουνούσε τα χέρια του από ψηλά κι έγενεφε όχι, δεν είναι σωστό, να πάρει γρήγορα την περικεφαλαία και ν' ανεβεί. Εκείνος του έδινε να καταλάβει πως κάτι σπουδαίο συμβαίνει. Κάτι πρέπει να βρήκε, τίποτε μικρές νεροχελώνες ή καμιά νυφίτσα σαν αυτές μέσα στο δάσος. Τι μέλλει γενέσθαι – έτσι δε λένε; Τούτος εκεί δεν είναι στα καλά του, χτυπάει το πόδι και κάνει φασαρία. Δεν το 'χει τίποτα να... Και τότε;...

Διασκέλισε κι αυτός τον τοίχο και κατέβηκε γλιστρώντας πάνω στο σκοινί.

– Σσς! άκουσα ομιλίες, του κάνει ο άλλος.

Η περικεφαλαία γυάλιζε καταγής, δύο βήματα πιο πέρα. Μπροστά στις πασχαλιές απλώνεται μια στενή λουρίδα γιούλια – πρέπει να 'ναι γιούλια τα μουντά εκείνα φύλλα που κάθονται στο χώμα και κλωσάνε. Πιο κει απ' το χαντάκι ένα σύδεντρο γεμίζει το μάτι και το σταματά.

– Πάμε να φύγομε, του λέει ο Αλέκος.

– Μια στιγμή. Μπορεί να 'ναι και το νερό στ' αυλάκι εκεί κάτω. Άκου...

Στήσανε τ' αυτί τους. Δε φαίνεται ψυχή. Κάποιο κλωνάρι τρίζει – μα κάτι ακόμη σάλεψε, πίσω εκεί, ένα χαρχάλεμα στα φύλλα ή σαν γατίσια περπατησιά.

– Πάμε, του λέει πάλι ο Αλέκος. Μα ο άλλος του κρατούσε το μπράτσο και δεν κουνούσε από τη θέση του.

Πατούσαν σε σαπιόφυλλα. Κάτω από το θόλο της περιπλοκάδας ο μαντρότοιχος ξεφλουδάει, σκεπασμένος εδώ κι εκεί με πράσινους γυαλιστερούς λεκέδες. Άμα τους ξύσεις θα ξεπετάγονταν βέβαια σκουλήκια κι εκατοποδαρούσες. Μπορεί να βρίσκανε χωμένο εκεί κι ένα κολιέ από μαργαριτάρια – εν περιδέραιον μαργαριτών...

Κάνει ψύχρα, ο αέρας είναι υγρός. Κάπου κρύφτηκε ο ήλιος. Οι φωνές αυτών έξω φτάνουν παράταιρες και ξαφνικές. Μυρίζει ανακατωμένα χωματίλα και καμένο ξύλο.

Η ώρα περνούσε. Κάθε τόσο τρέχουν κρυάδες πάνω στο κορμί, κάθε φορά πιο σύντομα. Τα γόνατά τους τρεμουλιάζουν. Τι θα γινότανε να 'βαζε τη στριγγλιά του εκείνη και να το 'σκαζε στα πόδια*; Έτσι, για να περάσει το κόψιμο στην κοιλιά κι εκείνο κει το σφίξιμο πιο κάτω. 'Η αν... ή αν... ή αν εκεί καταμεσής... «Ποιος γκάνιταρος;», θα ρωτούσε ο πρόξενος. «Ποιος τόλμησε;...» Μπορεί να το 'λεγε και γαλλικά, όλοι αυτοί μιλούν και γαλλικά εκτός από τη γλώσσα τους. Καμιά φορά κι εγγλέζικα. «Who dared?»*, μουρμούρισε από μέσα του. «Την πάθαμε!», του κάνει ο Αλέκος.

Πώς δεν το πήραν είδηση νωρίτερα; Σκυμμένο πάνω στην πράσινη λουρίδα, ένα κοριτσόπουλο ανασκαλεύει τα χαμόφυλλα ψάχνοντας φαίνεται για μενεξέδες. Ο ήλιος είχε στρίψει τη γωνιά του σπιτιού κι έπεφτε απλωτός δίπλα στις πασχαλιές. Τα κλωνιά τους λάμπανε κοκκινόμαβα, μενεξεδιά, θαρρείς το χρώμα τούτο έπαιρνε κι η πλεξίδα στην πλάτη της κοπέλας – μian απόχρωση μεταλλική, ατσάλενιο και μπρουντζί μαζί, μαβί και κόκκινο. Τα δυο αγόρια κρατούσαν την ανάσα τους κοιτάζοντας από τον καταρράχτη των κλωνιών.

Η μικρή γύρισε το κεφαλάκι της προς τα εκεί, έτσι λοξά, κι έμεινε μια στιγμή προσεχτική και υποψιασμένη.

– Αι! έβαλε μια φωνή και τινάχτηκε όρθια. Μερικά λουλούδια σκόρπισαν απ' τα χέρια της. Δάγκωνε τα χείλια της και ζουλούσε με τα δάχτυλα τον καρπό του αλλουνού χεριού.

Ο Αλέκος στριμώχτηκε στον τοίχο. Μα ο άλλος παραμέρισε τα κλωνιά και βγήκε στη φόρα μπροστά στο κοριτσόπουλο.

– Σε κέντρισε μια μέλισσα, της λέει. Δεν είναι τίποτα – στάσου μια στιγμή.

Έσκυψε πάνω στο χώμα κι έφτυσε κάμποσες φορές. Έπειτα το 'σκαψε με τα δάχτυλα, το ανακάτωσε και πήρε λίγη λάσπη.

– Δώσε μου το χέρι σου. Μη φοβάσαι.

Εκεί, στον καρπό του δεξιού χεριού, από το μέσα μέρος, κάτω από τη χούφτα, το δέρμα φούσκωνε γύρω σ' ένα κόκκινο σημαδάκι ανάμεσα σε δυο γαλάζιες φλεβίτσες. Της κόλλησε τη λάσπη πάνω στο πρήξιμο. «Άφησέ την ώσπου να ξεραθεί, θα πέσει μοναχή της, ματμαζέλ»*, της κάνει.

Κοίταζε μια το χέρι της και μια το ψηλό αγόρι με τη μεγάλη στοματάρα, που σκούπιζε τα λασπωμένα χέρια του στο πίσω μέρος του πανταλονιού.

– Πώς βρέθηκες εδώ;, τον ρώτησε πασχίζοντας να κάνει αυστηρή την παιδιάτικη ματιά της. Πώς! έχεις και παρέα!, πρόσθεσε, βλέποντας τον Αλέκο να ξεπροβάλει από τα κλωνιά.

Εξέταζε με το μάτι τα χάλια τους, τα γδαρμένα γόνατα του Αλέκου, τα λερωμένα χέρια τους, τα ιδρωμένα μούτρα, τα πανταλόνια του αλλουνού όλο χώματα και σουβάδες.

– Παίζαμε..., άρχισε ο Αλέκος. Nous jouons aux rompiers*.

– Πού 'ναι η περικεφαλαία σου εσένα;, ρώτησε τον άλλο.

– Εγκώ ντεν έκει περικεφαλαία, της αποκρίθηκε.

Το αίμα της ανέβηκε στο πρόσωπο.

– Γιατί με κοροϊδεύεις; Μιλώ πολύ καλά τα ελληνικά.

Τα μιλούσε καθαρά, με ανεπαίσθητη ξενική προφορά, μάλλον ένα τσίβδισμα ελαφρό, επειδή δεν άνοιγε τα δόντια της αρκετά.

– Να φωνάξω τον πατέρα μου, να δείτε!, τους φοβέρισε... Σιγά, τους λέει αμέσως, ακούω περπατησιές, ελάτε στην *orangeirie**.

– Πρόσεχε, κράτα το χέρι σου τεντωμένο, της λέει ο άλλος.

Λυγισμένοι στα δυο, προχώρησαν ίσαμε κάτω από τις πορτοκαλιές. Εκεί μέσα θα μένανε δίχως καμιά ενόχληση. Από το έξω μέρος ένα ψηλό πράσινο καφασωτό τραβούσε κατά μάκρος, στηριγμένο κάθε τόσο σε κολόνες από μάρμαρο λευκό. Σκαρφάλωνε λιγνός ασπάραγγος με αραχνένια φύλλα, είχε φτάσει κιόλα ως τα μισά, κι έβλεπες τα στριφτά βλαστόκορφα να ψάχνουν λίγο στα τυφλά, για να πιαστούν και ν' ανεβούν το δρόμο τους. Κοκκινα βάζα στην κορφή κάθε κολόνας χύνανε άλλη πρασινάδα: μακριά κλωνιά σαν κέρνα, με κρινοδάχτυλα και ρόδινα νυχάκια – τόσο πολύ σε ξεγελούσε η τρυφερή τους όψη.

Μονάχα που η κάλτσα της μικρής τρίφτηκε σ' ένα κλαρί κι έφυγε κάποιος πόντος αφήνοντας μια πιο

ανοιχτή γραμμή. «Τώρα θα πάει ως κάτω», είπε κοιτάζοντας περίλυπη τη ζημιά. «Ε, δεν πειράζει!» Με προθυμία, ο Αλέκος σάλιωσε το δάχτυλό του, κι έπειτα, λίγο τρεμουλιαστά – πάντα ωστόσο αδέξιος – το ακούμπησε στην κάλτσα, καταμεσής της γάμπας, εκεί που είχε σταματήσει το κακό, λίγο πιο κάτω από τον ποδόγυρο της φούστας. Έτσι έκανε η αδελφή του σε κάτι τέτοιες κρίσιμες περιστάσεις.

– Ευχαριστώ. Πώς το 'ξερες;... Πείτε μου τώρα τα ονόματά σας.

– Πρώτα οι κυρίες, ladies first, έκανε το άλλο αγόρι με μian ιπποτική χειρονομία. Πώς σε λεν εσένα;

– Μιλάς αγγλικά;, τον ρώτησε.

– Βέβαια, έχω αγγλέζα δασκάλα στο σπίτι. Σε όλα πρώτα οι κυρίες, έτσι δεν είναι το σωστό;

– Μα όχι και στη σύσταση!

– Α, ή όλα ή τίποτα! Ξέρετε, τους λέει βάζοντας τα γέλια, μια φορά είπανε να κρεμάσουν κάποιον αντρόγυνο. Ο δήμιος πιάνει πρώτα τον άντρα, μα εκείνος του δείχνει τη γυναίκα του. «Μην ξεχνάς την εθιμοτυπία, του λέει. Ladies first! Κρέμασε πρώτα τη γυναίκα μου, σε παρακαλώ...»

Το κορίτσι στραβομουτσούνιασε:

– Πολύ ωραία! Τέτοια μαθαίνεις με τη δασκάλα σου; Μπράβο!

– Αυτό μας το διηγήθηκε ο δάσκαλος στο αμερικάνικο σκολειό. Τι τάχα;

– Ο φίλος σου έχει πιο καλή ανατροφή.

Παραμέρισαν κάτι χαμηλά κλωνιά. Πολύ παράξενες ετούτες οι πορτοκαλιές! Ταιριάζανε σε όλες τις εποχές του χρόνου, φορτωμένες πορτοκάλια, εδώ ακόμα πράσινα κι αλλού πιο γινωμένα, και άλλα έτοιμα να πέσουν μοναχά τους από το κλαρί. Και πάλι όλα τα δέντρα είχαν εδώ κι εκεί κλωνιά με άδετα λουλούδια – μην ήρθε κιόλα η άνοιξη; Αλήθεια, πέρασε – α, όχι δα! τώρα μας έρχεται όπου να 'ναι.

– Είσαι μόρτης, πρόσθεσε η μικρή κοιτάζοντάς τον λίγο λοξά.

Ο Αλέκος πήρε ύφος κι έκανε τη σύσταση: – Ο φίλος μου Λοΐζος Τραβεζάνος.

– Πώς;

– Λοΐζος Τραβεζάνος, είπε κι ο ίδιος, ή, αν προτιμάτε, ματμαζέλ, με λένε... μόρτη.

– Λοΐζο Τραβεζάνο;, ψιθύρισε κι εκείνη.

– Εμένα με λένε Αλέξανδρο Κορδάτο. Θα 'χεις ακουστά βέβαια τ' όνομά μου.

– Α, ναι..., έκανε λίγο αφηρημένη.

– Πώς, της λέει. Γνωρίστηκε με την αδελφή του στο τσάι της κυρίας Κονέκτικου.

– Στης κυρίας Κονέκτικου;

– Βέβαια. Δεν τη λένε Τερέζα Μοντεκούκουλι;

– Χα, χα! Μιλάει καλέ για τη μεγάλη μου αδελφή. Εμένα τ' όνομά μου είναι Μόνικα. Έπειτα ρώτησε ζωηρά:

– Όστε λοιπόν δεν είσατε παιδιά του δρόμου;

Ο Λοΐζος γέλασε: – Τι κρίμα, ε! Αν το 'χεις όρεξη, έλα να παίξομε μαζί, της πρότεινε.

– Αυτό μας έλειπε!

Σήκωσε λίγο τα μάτια της και τον περιεργάστηκε σα να 'κανε κάποια εκτίμηση. Τι παιδί! Και πρέπει να 'ναι μεγαλύτερός της – ένα χρόνο, ίσως και δυο, θα πέρασε τα δεκαπέντε, ή τόσο πάνω-κάτω.

– Εμένα μ' αρέσουν οι σοβαροί άντρες, του λέει.

– Σου το 'πα έτσι, από ευγένεια. Έχω χίλιες φορές καλύτερα την παρέα των αγοριών!

– Μ' αρέσουν οι σωστοί άντρες.

– Τι ξέρεις από τέτοια;

– Βέβαια δεν ξέρω... Να, έτσι καταλαβαίνω...

Περπατούσαν με αργό βήμα, μια πάνω, μια κάτω. Ο Αλέκος ακολουθούσε τους δυο άλλους βαδίζοντας στη μέση του δρομάκου, για να μη χτυπάει στα κλωνιά η περικεφαλαία. Η μικρή σταμάτησε για μια στιγμή και σήκωσε το αριστερό της χέρι να κόψει κάποιον ανθισμένο κλώνο. Χμ, να, τώρα θα τους προσφέρει από ένα κομματάκι, έτσι, στρογγυλεύοντας το μπράτσο και υψώνοντας το μικρό της δάχτυλο, για να δείχνει πιο χαριτωμένη τάχα... Εκείνη έχωσε το μουτράκι της μέσα στον ανθό. Τα μάτια της, μεγάλα και κάπως παραξενεμένα, ρεμβάσανε ανάμεσα στα φύλλα του κλωνιού – μια παιδιάτικη ρέμβη, μια ιδέα – και δυο χείλια, λίγο σκασμένα τώρα το χειμώνα, σιγοπαίζανε πάνω στα λευκά λουλούδια. Σα να 'συρε και κάποιες λέξεις ξενικές –ω, καταλάβανε πως είπε dolce*, τόσο πράμα δα! – μ' όλο που πρόφερνε ντόλ che και η φωνή της χασομερούσε στις συλλαβές του τόνου.

– Πφ!, έκανε ο Λοΐζος, ονειρεύεσαι με ορθάνοιχτα μάτια!

.....

- ***το σπίτι του πρόξενου**: πρόκειται για το σπίτι του Γάλλου πρόξενου Μοντεκούκουλι
- ***μειξοβάρβαρο**: με ανάμικτα ελληνικά και βαρβαρικά, χαρακτηριστικά· πρόκειται για το χάλκινο άγαλμα ελληνιστικής εποχής (2ος αι. π.Χ.), που αναπαριστά ένα άλογο με το μικρό του αναβάτη και βρίσκεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
- ***αναδευότανε**: κουνιόταν
- ***ιαχή**: κραυγή
- ***χλιμίντρισε**: αντέδρασε αναστωμένος (δηλαδή κάνω όπως το άλογο· το ρ. χρησιμοποιείται μεταφορικά)
- ***μανουβράρισε το γάντζο**: έκανε ελιγμούς με το σιδερένιο αγκίστρι
- ***μουντά**: σκούρα
- ***το 'σκαζε στα πόδια**: να έφευγε
- ***Who dared**: ποιος τόλμησε;
- ***ματμαζέλ**: δεσποινίς
- ***Nous jouons aux pompiers**: παίζουμε τους πυροσβέστες
- ***orangerie**: πορτοκαλεώνας
- ***dolce**: γλυκό

Δραστηριότητες

1. Να εντοπίσετε σημεία του κειμένου, όπου φαίνονται οι συναισθηματικές αντιδράσεις των παιδιών μπροστά στον έρωτα.
2. Να ξαναγράψετε την πρώτη ενότητα, ακολουθώντας την οπτική του Αλέκου.
3. Να γράψετε μια επιστολή προς τη Μόνικα ή για τη Μόνικα σε ένα φίλο σας, η οποία θα περιέχει τις εντυπώσεις σας από τη συνάντηση στον κήπο.
4. Να ολοκληρώσετε τη σκηνή της συνάντησης σε μία παράγραφο.
5. Παρατηρήστε τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις της Μόνικας. Πώς τη χαρακτηρίζετε και γιατί;
6. Πώς φέρονται ο Λοΐζος και ο Αλέκος στη Μόνικα; Ποιο από τα δύο παιδιά κινεί περισσότερο το ενδιαφέρον σας και γιατί;

SUNLIGHT from NORTH poetry collection (1975) by SEAMUS HEANEY

Mossbawn: Two Poems in Dedication

For Mary Heaney

I. Sunlight

*There was a sunlit absence.
The helmeted pump in the yard
heated its iron,
water honeyed*

*in the slung bucket
and the sun stood
like a griddle cooling
against the wall*

*of each long afternoon.
So, her hands scuffled
over the bakeboard,
the reddening stove*

*sent its plaque of heat
against her where she stood
in a floury apron
by the window.*

*Now she dusts the board
with a goose's wing,
now sits, broad-lapped,
with whitened nails*

*and measling shins:
here is a space
again, the scone rising
to the tick of two clocks.*

*And here is love
like a tinsmith's scoop
sunk past its gleam
in the meal-bin.*

Pre-reading questions:

1. What do you know about Northern Ireland in the second half of the 20th century?
2. In 1995, Seamus Heaney won the Nobel Prize in Literature "for works of lyrical beauty and ethical depth, which exalt everyday miracles and the living past". Have you read any of his works? What themes do you expect he deals with? How do you think family relationships are presented or implied in his work?

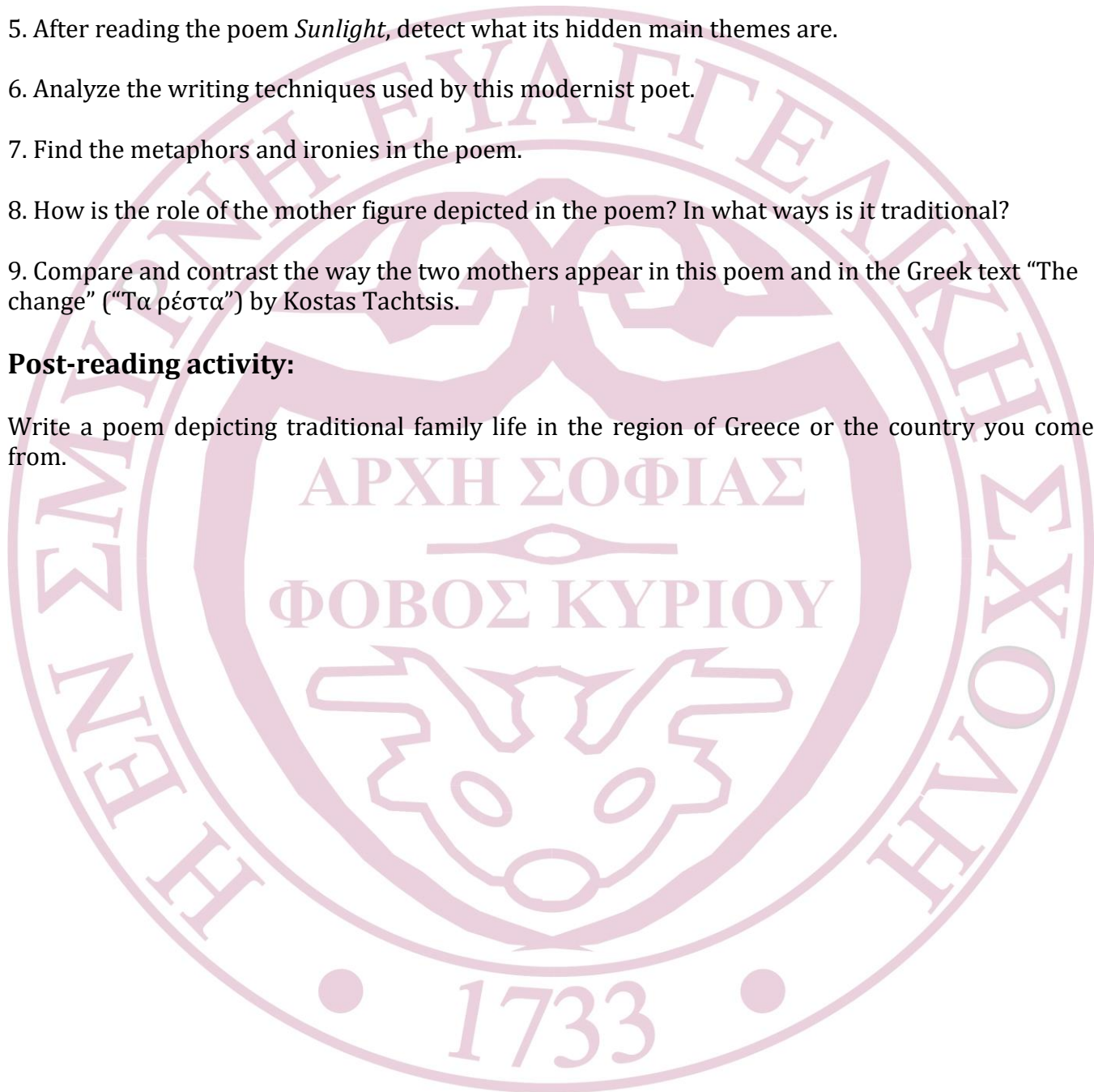
3. After listening to Seamus Heaney's biography and skimming the poem, mention which autobiographical elements are found in it.

While-reading questions:

4. The poem is a flow of images. Detect them and tell the story they narrate.
5. After reading the poem *Sunlight*, detect what its hidden main themes are.
6. Analyze the writing techniques used by this modernist poet.
7. Find the metaphors and ironies in the poem.
8. How is the role of the mother figure depicted in the poem? In what ways is it traditional?
9. Compare and contrast the way the two mothers appear in this poem and in the Greek text "The change" ("Τα ρέστα") by Kostas Tachtsis.

Post-reading activity:

Write a poem depicting traditional family life in the region of Greece or the country you come from.

Θέμα: Οικογένεια-Σχέσεις

ΤΑ ΡΕΣΤΑ (1972) του ΚΩΣΤΑ ΤΑΧΤΣΗ

Η συλλογή διηγημάτων Τα ρέστα, όπου ανήκει και το ομότιτλο κείμενο, αποτελείται από δώδεκα σύντομα διηγήματα που γράφτηκαν μεταξύ του 1964 και του 1971. Συγκεντρώθηκαν και εκδόθηκαν για πρώτη φορά όλα μαζί το 1972 από τις εκδόσεις Ερμής. Τα διηγήματα αυτά δεν ακολουθούν τα κλασικά χαρακτηριστικά του είδους, αλλά, αντίθετα, διακρίνονται από μια αφηγηματική και θεματική πρωτοτυπία. Υπάρχει δηλαδή σ' αυτά η τάση της πρωτοπρόσωπης αφήγησης, γεγονός που δημιουργεί στον αναγνώστη την εντύπωση ότι ο αφηγητής ταυτίζεται με το συγγραφέα, ενώ συναντά κανείς και τη συχνή αναφορά σε αυτοβιογραφικού τύπου στοιχεία. Ο αφηγητής και ήρωας της ιστορίας θυμάται την εποχή που ήταν μικρό αγόρι και τιμωρούνταν παραδειγματικά από τη μητέρα του κάθε φορά που χασομερούσε στο δρόμο ή έχανε τα ρέστα επιστρέφοντας στο σπίτι. Η ζωή του μικρού αγοριού με τη μητέρα του είχε διακυμάνσεις, στιγμές απόλυτης ευτυχίας αλλά και μεγάλης δυστυχίας. Χρόνια αργότερα, το αγόρι κάνει την αυτοκριτική του και προσπαθεί να ανιχνεύσει τις αιτίες της συμπεριφοράς της μητέρας του αλλά και τις επιπτώσεις της συμπεριφοράς αυτής στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του.

— «Έφτυσα! Αλίμονό σου αν χαζέψεις πάλι στο δρόμο!»

Δεν έφτυνε ποτέ στ' αλήθεια, μόνο με λόγια, μα το νόημα της απειλής ήταν καθαρό: Έπρεπε νάχεις γυρίσει πίσω πριν στεγνώσει το σάλιο.

Το πόσο γρήγορα στεγνώνει το σάλιο το καθόριζε εκείνη σύμφωνα με τις περιστάσεις, σύμφωνα με το κέφι της. Καμιά φορά στέγνωνε ώσπου να πεις κρεμύδι, σαν πουλί πήγαινες και σαν πουλί γύριζες, μα το σάλιο είχε στεγνώσει κιόλας, κι εκείνη σε περίμενε στην πόρτα με το λουρί στο χέρι. Άλλοτε, γύριζες απ' το θέλημα που σ' είχε στείλει να της κάνεις και, στ' αντίκρισμα του σπιτιού απ' τη γωνιά του δρόμου, σ' έπιανε τρεμούλα, κάτι έσπαγε μέσα σου, λυνόντουσαν τα γόνατά σου, αντί να πάν' μπροστά, τα πόδια σου πήγαιναν πλάγια, πίσω, μπροστά, πλάγια, πίσω... Αναρωτιόσουν α γεμάτος αγανάκτηση με τον εαυτό σου τι σ' είχε κάνει να ξεχαστείς τόσο πολύ, ποιος ζερζεβούλης σ' είχε βάλει να σταθείς και να χαζέψεις τα παιδιά πούσερναν την κάργια απ' το ποδάρι, αν άξιζε τον κόπο να φας τόσο ξύλο για μια διασκέδαση πούχε τύχει στο δρόμο σου, στην οποία δεν είχες λάβει καν μέρος, και που, το χειρότερο απ' όλα, ανήκε κιόλας στο παρελθόν, ενώ η ώρα της Κρίσεως, η στιγμή της πληρωμής του λογαριασμού πλησίαζε αμείλικτα με κάθε βήμα πούκανες προς την πόρτα.

Κι όμως, συχνά οι φόβοι σου ήταν αδικαιολόγητοι. Έμπαινες στο σπίτι τρέμοντας σαν κατάδικος που πάει για εκτέλεση και, ξαφνικά, από την έκφραση του προσώπου της καταλάβαινες πως το σάλιο δεν είχε στεγνώσει ακόμα και το στήθος σου φούσκωνε μ' ανακούφιση, και, γεμάτος αγάπη κι ευγνωμοσύνη, γεμάτος έκσταση μπροστά σ' αυτό το θαύμα, την κοιτούσες, θάθελες να τρέξεις να τη φιλήσεις, οι τύψεις σου για το χάζεμα γινόντουσαν καπνός, και ξαφνικά λυπόσουν που δεν είχες χαζέψει λίγο περισσότερο, τολμούσες μάλιστα και της έλεγες πως τα παιδιά στον απάνω δρόμο είχαν πιάσει μια κάργια και την έσερναν απ' το ποδάρι μ' ένα σπάγγο και την κλοτσούσαν σαν τόπι, ήταν σα να ομολογούσες καθαρά πως είχες χαζέψει, σα να την προκαλούσες να σου δείξει τα χαρτιά της, αν είχε σκοπό να σε δείρει, να σε δείρει μια ώρ' αρχήτερα να τελειώνουμε. Μα εκείνη ή δε σούδινε καθόλου σημασία, ή σούλεγε κάτι εντελώς άσχετο με το χάζεμα και την κάργια, σούλεγε: — «Ασ' το μπουκάλι στην κουζίνα, και πετάξου απέναντι στην κυρά-Χρυσή να της πεις νάρθει δυο λεπτά που θέλω να της μιλήσω».

Καμιά φορά μάλιστα —αλλά σπάνια— όταν ήταν στα κέφια της, όταν είχε έρθει αποβραδís ο κύριος που της είχε αγοράσει το μικροσκοπικό γραμμόφωνο από την Έκθεση, ή ο κύριος πούφερνε πάντα τα μύδια και το κόκκινο χαβιάρι, τότε ξεχνούσε ακόμα και να φτύσει, κι όταν

γύριζες από το φούρνο αγκομαχώντας από το βάρος της φραντζόλας που σούχε πέσει τρεις φορές στο δρόμο, όχι μόνο δε σε μάλωνε, μα σ' έπαιρνε στην αγκαλιά της και σούλεγε: — «Αχ, να χαρώ εγώ παιδί, που μεγάλωσε και μου κάνει δουλειές, τ' αγοράκι μου το καλό, που όταν γεράσω, θα με παίρνει απ' τον ίσκιο και θα με βάζει στον ήλιο!», και γελούσε με την καρδιά της. Τι ωραία που ήταν η ζωή τέτοιες μέρες! Το γραμμόφωνο έπαιζε συνεχώς, κι εκείνη τραγουδούσε μαζί του:

*Σ' ένα ταγκό σφιχτήκαν
κι αγκαλιαστήκαν
μ' αυτή στον κάθε γύρο
κοιτάει τριγύρω...*

Τα πρωινά ερχόταν η κυρά-Ρωξάνη απ' την Τούμπα κι έπλενε τα ρούχα γιατί εκείνη σιχαινόταν το πλύσιμο, ή σφουγγάριζε το πάτωμα, έκανε το σπίτι λαμπίκο, χαϊρόσουνα να το βλέπεις, ή ερχόταν μόνο και μόνο για να σου κάνει παρέα, να σου πει παραμύθια, επειδή εκείνη έπρεπε να βγει έξω, να πάει πρώτα στο δικηγόρο για το διαζύγιο, και μετά στον οδοντογιατρό, κι από κει στου Μοδιάνου να ψωνίσει. Μ' αν έμενε στο σπίτι, έβγαινε τ' απόγεμα στο παράθυρο, και φώναζε τον παγωτατζή: — «Κυρ-Πρόδρομε, δος μου δυο παγωτά καϊμάκι, κι όχι κούφιο το χωνί από μέσα, τι έγινες βρε χριστιανέ μου, σε χάσαμε τόσες μέρες».

Έπαιρνε δυο παγωτά, ένα για την κυρά-Ρωξάνη κι ένα για σένα, εκείνη δεν έτρωγε παγωτό γιατί πήγαινε στον οδοντογιατρό, αν και καμιά φορά δεν άντεχε να σε βλέπει να το γλείφεις κι εκείνη να μην τρώει, και σούλεγε: — «Δε θα δώσεις λιγούτσ'κο της μαμάκας που στ' αγόρασε;» Κι έβαζε τις παλάμες μπροστά στο πρόσωπο κι έκλαιγε, «α, α, α!».

Κι αμέσως έτρεχες κοντά της, και σήκωνες ψηλά το χέρι με το χωνί, κι ας ήξερες πως έκλαιγε στα ψέματα, περήφανος που μπορούσες να κάνεις και συ κάτι για κείνην, αλλά, έλα, ομολόγησέ το, προσέχοντας με κομμένη ανάσα πόσο θα δαγκώσει, γιατί στο κάτω της γραφής το παγωτό ήταν δικό σου, να φάει κι εκείνη, αλλά να μην το φάει όλο.

Τα βράδια ήταν ακόμα πιο ωραία όταν ήταν στις καλές της. Ο τόπος μοσχοβολούσε απ' τις μυρωδιές πούφταναν απ' την αυλή του αντικρινού σπιτιού, γιασεμί κι αιγόκλημα, κι η ατμόσφαιρα είχε κάτι το εορταστικό, ήταν Πρωτομαγιά, σου φορούσε τη λουλουδένια σου ποδιά με το λάστιχο στα μπατζάκια και σ' έστελνε στο δρόμο να παίξεις όσο ήθελες αλλά να μη γυρίσεις πίσω μουτζούρης.

Ύστερα έβγαζε τις γλάστρες στην εξώπορτα, την μπιγκόνια, την ορτανσία και τους δύο φίκους, και τις πότιζε, κι έχυνε και κάνα-δυο κουβάδες νερό στο πεζοδρόμιο για να δροσίσει ο τόπος, κι ύστερα καθότανε κι εκείνη στο σκαλί, πλάι στις γλάστρες, κι έπιανε κουβέντα με την κυρά-Χρυσή, ή μάζευε τα μεγάλα κορίτσια και τα μεγάλ' αγόρια που πήγαιναν στην τρίτη Γυμνασίου, και τους μάθαινε τη μπερλίνα και την κολοκυθιά — πινακωτή, πινακωτή, από τ' άλλο μου τ' αφτί, έμαθα πως έχεις μια κολοκυθιά που κάνει δέκα κολοκύθια... Μια φορά μάλιστα σηκώθηκε κι έπαιξε σκοινάκι, για να δείξει στα κορίτσια πώς πηδάνε, και δε βγήκε απ' το παιχνίδι επειδή έχασε, μα μόνο όταν φούσκωσε, και την έπιασαν τα γέλια, κι είπε: «Άστε με ήσυχη, βρε σατανάδες, δεν είμ' εγώ πια για τέτοια πράγματα, έχω κοτζάμ γιο!»

Μα ήταν άλλες μέρες, όλες χειμωνιάτικες, όλες γεμάτες σύννεφα, που είχε τα μπουρίνια της, που κάπνιζε συνεχώς σα φουγάρο, κι έτρωγε τα νύχια της, και τέτοιες μέρες, όχι μόνο δεν έπρεπε να χαζέψεις στο δρόμο, μα ούτε στο σπίτι να παίξεις με τα χρυσά απ' τα τσιγάρα, ούτε να μιλήσεις. Γιατί σούλεγε: — «Πρόσεξε καλά, μη βγάλεις άχνα σήμερα' απ' το στόμα σου, γιατί θα σε σκίσω σα σαρδέλα!»

Τέτοιες μέρες το καλύτερο ήταν να μη σε στείλει έξω για θέλημα, γιατί ήξερες πως, όσο γρήγορα κι αν γύριζες πίσω, το σάλιο είχε κιόλας στεγνώσει, κι αν δεν είχε στεγνώσει το σάλιο, είχες ξεχάσει να πάρεις αλάτι, «Τι άλλο σούπε η μαμά σου να πάρεις;» σούλεγ' ο μπακάλης, μα όσο κι αν βασάνιζες το μυαλό σου, ήταν αδύνατο να θυμηθείς, ή χάζευες στο δρόμο, ξεχνούσες εντελώς πως

σήμερα είχε τα μπουρίνια της και στεκόσουνα και χάζευες τα παιδιά πούδιναν μια δεκάρα κι έβλεπαν το Πανόραμα, ή σ' έβλεπαν να κρατάς κάτι σφιχτά μέσα στη φούχτα σου, και σούλεγαν: — «Έλα να παλέψουμε και θα σ' αφήσω να με νικήσεις», και σούκλεβαν τα ρέστα χωρίς να πάρεις είδηση, κι εκείνη, αντί να βγει να δείρει τα παιδιά, έδερν' εσένα. — «Ήμαρτον μανούλα μου», φώναζες μέσα απ' τους λυγμούς σου, «ήμαρτον, δεν θα το ξανακάνω!», και προσπαθούσες να κρυφτείς πίσω απ' τη φούστα της, μα όσο της ξέφευγες, κι όσο περισσότερο έκλαιγες, τόσο περισσότερο σκύλιαζε, δεν της άρεσε να κλαις, ούτε να παρακαλάς, εννοούσε να δέχεσαι την τιμωρία σαν άντρας. — «Ή θα γίνεις άντρας και θα μάθεις να μην κλαις», σούλεγε αφρίζοντας και χτυπώντας όπου έβρισκε, «ή θα σε σκοτώσω από τώρα μια και καλή, να σε κλάψω και να σε ξεχάσω, άναντρους σαν τον προκομμένο τον πατέρα σου δεν χρειάζεται άλλους η κοινωνία — πες μου, θα γίνεις άντρας; Πες: «Θα γίνω άντρας!» Πες το γιατί δε θα βγεις ζωντανός απ' τα χέρια μου, σήμερα θάν' το τέλος σου!» Κι έλεγες: — «Ναι μανούλα μου, θα γίνω». — «Και δε θα ξαναχαζέψω στο δρόμο». — «Και δε θα ξαναχαζέψω!» — «Ούτε θα με πιάνουν κορόιδο οι αλήτες να μου κλέβουν τα ρέστα μου!» — «Όχι μανούλα μου, όχι!...» — «Άντε τώρα, ξεκουμπίσου από μπροστά μου πριν μετανιώσω, τράβα να πλύνεις τα μούτρα σου, και να μην ακούσω τσιμουδιά! — που να μην έσωνα και να μην έφταναν να σ' είχα γεννήσει!...»

Τέτοιες μέρες το γραμμόφωνο ή δεν έπαιζε καθόλου ή έπαιζε συνεχώς την ίδια πλάκα...

*Φτώχεια, μέσα στην πλάση ετούτη
έχεις τα πιο πολλά παιδιά...*

Κι εκείνη έβγαινε το βράδυ έξω χωρίς να ειδοποιήσει την κυρά-Ρωξάνη νάρθει να σου κάνει παρέα, σ' έβαζε στο κρεβάτι κι έβγαινε, και γύριζε αργά, πόσο αργά δεν ήξερες, πολλές φορές δεν ήξερες καν ότι έλειπε, μα θάσουνα στον τρίτο ή στον τέταρτο ύπνο όταν άκουγες κουβέντες από πολύ μακριά, κι άνοιγες για μια μόνο στιγμή τα μάτια σου κι έβλεπες τον άγγελό σου ολόγυμνο, χωρίς φτερά, μπροστά στο κρεβάτι της, κι ύστερα έσβηνε η λάμπα του πετρελαίου, έσβηναν οι κουβέντες, και το σκοτάδι ήταν σα βαρειά κουβέρτα στα μάτια σου, κι έπεφτες σα μολύβι στον πέμπτο ύπνο...

Αχ, βρε μάνα! Έχουν περάσει — πόσα; Τριάντα χρόνια από τότε, κι ακόμα δεν έμαθα το μάθημά μου. Ακόμα δεν έγινα άντρας, ακόμα χαζεύω στο δρόμο κοιτάζοντας τα παιδιά, ακόμα μου κλέβουν οι αλήτες τα ρέστα. Κι αυτό είναι η μεγαλύτερη τιμωρία σου. Και δική μου τιμωρία — που δεν κατάλαβα, όσο ήταν ακόμα καιρός, τι υπέφερες τότε, και θέλησα να σ' εκδικηθώ. Μα που να πάρει ο διάβολος, έπρεπε να τα βάζεις μαζί μου για να ξεσπάς;

Δε μπορούσες δηλαδή να κάνεις τα στραβά μάτια όταν αργούσα δέκα λεπτά ή όταν ξεχνούσα ν' αγοράσω τ' αλάτι; Κι αν θυμάμαι καλά, τα ρέστα που μούχαν κλέψει τα παιδιά του απάνω δρόμου ήταν, στο θεό σου βρε μάνα, ή έξη ή εφτά δεκάρες!

Δραστηριότητες

1. Πώς σκιαγραφείται η εικόνα της μητέρας στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Να αναφερθείτε στη στάση του συγγραφέα - αφηγητή απέναντι της, ως παιδί και ως ενήλικα.
2. Να γράψετε ένα υποθετικό διάλογο ανάμεσα στη μητέρα και στο γιό που θα γινόταν είκοσι χρόνια αργότερα.
3. Να εντοπίσετε αναφορές για την επίδραση της μητέρας στο θέμα της διαμόρφωσης της ταυτότητας του φύλου στα παιδιά της.
4. Πώς πιστεύετε ότι οι σύγχρονες μητέρες διαπαιδαγωγούν ή θα ήταν καλύτερο να διαπαιδαγωγούν τους γιους τους
5. Στα παραπάνω αποσπάσματα από τα κείμενα που διαβάσατε ανατρέπεται η κοινωνική αντίληψη που ήθελε την ευτυχία της γυναίκας να εξαρτάται αποκλειστικά από το γάμο και την

τεκνοποίηση. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι μια γυναίκα δεν γνώριζε πάντα την ευτυχία με το γάμο της;

6. Πιστεύετε ότι η αντίληψη, πως προορισμός της γυναίκας είναι ο γάμος και η τεκνοποίηση, ισχύει ακόμα στην εποχή μας

7. Το διήγημα έχει μια «απατηλή απλότητα, που δεν είναι παρά δραστικότερη αφαίρεση», γράφει ο ίδιος ο Ταχτσής στον Νάνο Βαλαωρίτη. Μπορείτε να υποθέσετε ποια στοιχεία έχουν αφαιρεθεί ώστε η αφήγηση να γίνει δραστική;

